

چاپی دووم

100 بیرۆکه بۇ به پۆه بردنی پۆل

پوختهی کتیبی (100 بیرۆکهی جوونی ینگ
بۆ مامهله کردن له گهڵ هه‌لسوکهوت و خووی قوتایاندا)

منتدی إقرأ الثقافي
www.iqra.ahlamontada.com

وه‌رگێڕانی

حه‌نان عومهر عه‌بدوڵلا

پوخته‌کردنی

سلیمان بن احمد السويد

۱۰۰ بیروکه

بۆ به پړوه بردنی پۆل

پوخته ی کتیبی (۱۰۰ بیروکه ی جوئی ینگ بۆ
مامه له کردن له گه له هه لسوکه وت و خووی قوتابیاندا)

پوخته کردنی:

سلیمان بن احمد السوید

وه رگپانی:

هه نان عومر عه بدوللا

بیداچوونه وهی:

هه یدهر ئیبراهیم

ناسنامه ی کتیب

❖ ناوی کتیب: ۱۰۰ بیرۆکه بۆ بهرپۆوهبردنی پۆل

❖ نووسینی: جۆنی ینگ

❖ پوخته کردنی: سلیمان بن احمد السويد

❖ وهرگیرانی: حهنان عومه عهبدوللا

❖ پلداچوونهوهی: حهیدەر ئیبراھیم

❖ دیزاین: هونەر عوسمان

❖ قهباره: ۲۰*۱۳ سم

❖ ژماره ی لاپه ره: ۶۷ لاپه ره

❖ تیراژ: ۵۰۰ دانه

❖ نرخ: ۲۵۰۰ دینار

❖ نۆبه تی چاپ: چاپی دووهم / ۲۰۲۲

❖ شوێنی چاپ: ناوهندی سارا _ سلیمانی

له بهرپۆوه بهرایه تی گشتی کتیبخانه گشتیه کان،

ژماره ی سپاردن () ی سالی ۲۰۲۱ ی پتدراوه

ناوهندی سارا

بۆ چاپ و بلاکردنهوه

سلیمانی _ یازاری ناویاریک _ نهومی دووهم _ بهرامبهر کاسومۆن

پیشه کیی پوخته کار

سوپاس بۆ خوای بهرز و مهزن. سوپاس بۆ ئه و زاته ی به پینوس فیری کردین و مرقفی فیری چه ندین شت کرد که نه یده زانی. پاشان دروود له سه ر پیغه مبه ری مرقفایه تی و نیردرای پره حمه ت بۆ جیهان و له سه ر که سوکار و هاوه لانیشی بیته.

پاش کتییی ۱۰۰ بیرۆکه بۆ مامه له کردن له گه ل هه لسوکه وتی قوتابیاندا له نووسینی "جۆنی ینگ"ه، که چاوم به م کتیه دا خشاندا خالی جوان و به سوووم تیا دژییه وه، بۆیه ویستم له گه ل خوشک و برایانم هاویه شییان پی بکه م، له پئی بلاوکردنه وه ی ۱ بیرۆکه له پوژیکدا، تاوه کوو نه وانیش سوودی لی ببینن.

بیرۆکه کان به شیوازیکی کورت ده گێرمه وه گه رچی چه ند تیبینیه کی له سه ر بیته، بۆ ئه وه ی له کۆپه نده کاندا ده رگای گفتوگۆ له گه ل هاوپیاندا بکاته وه. گرنگی توانای به پرتوه بردنی پۆل له وه دا ده رده که ویت که پهنج و زانیاری مامۆستا چه ند به هیز بیته کار ناکاته سه ر قوتابییان، گه ر پۆله که -بۆ پیشوازیکردن له زانیارییه که- ئاماده نه بن. نه مهش به پێگای کۆنترۆلکردن و پێکخستنی ته واوی پۆله که ده بیته.

کتیبه که له ۱۰۰ بیروکه پیکدیت بۆ یارمهتیدانی مامۆستا له بهرپوه بردنی پۆله که ی و مامه له کردن له گه له قوتابیياندا. ئەم خالنه بۆ ههوت بهش دابهش کراون که ئەمانه:

۱- قوتابییه کانت بناسه.

۲- چۆن له بهرانبه رگه ده له وولی پۆلدا پارێزگاری له ئارامیت ده کهیت؟

۳- چۆن له ناو پۆلدا شته کان له شوینی راستی خۆیاندا بهتێلینه وه؟

۴- چاره سه رکردنی کیشه باوه کان.

۵- ده رکردنی پاداشت و سزا.

۶- به شیوه یه کی گشتی: مه به ست له مه بوونی چه ند بیروکه یه که که له ناو پۆلدا په یوه ندیت له گه له قوتابییه کانتدا له په یوه ندیی مامۆستا به قوتابییه که یه وه زیاتر بیت.

۷- چۆن خۆت بهرپوه بهیت؟

ئهمه ماله پێ ناساندنی کتیبه که یه له کتیبخانه ی

<http://www.obekanbookshop.com/new.releases>

ئهمه ش پوخته ی ئهم کتیبه یه که چه ندین خالی ده روونی و په رو ده ییی تیدایه و له لایه ن شاره زایانی په رو ده یی وه ک ئیوه وه به کار ده هتیریت.

پیشه‌کی

نوسه‌ری ئەم کتێبه بۆ ماوه‌ی ۱۶ سال وهك فهرمانبه‌ر له
یه‌كێك له بانک‌ه‌كان کاری ده‌کرد، به‌لام ده‌یوت خه‌ونی ژیا‌نم
ئه‌وه‌یه‌ که بێم به‌ مامۆستا و ئاره‌زووم ده‌کرد به‌ته‌واوه‌تی
کاریگه‌ریم له‌سه‌ر نه‌ته‌وه‌یه‌ك هه‌بێت. بۆ به‌دیه‌تانی ئەم
خه‌ونه‌ی، ده‌ستی به‌ خوێندنی نیوده‌وام کرد له‌ زانکۆیه‌کدا.
دوای ته‌واوکردنی، وه‌ك پاره‌یانی‌ک بۆ خۆی، ده‌ستی به‌
وانه‌وتنه‌وه‌ کرد به‌ فهرمانبه‌رانی بانک‌ه‌که‌، هه‌روه‌ها له‌
ئێواراندا خولی فێرکردنی بۆ به‌ته‌مه‌نه‌کانیش کرده‌وه‌.

کاتێک وانه‌وتنه‌وه‌که ده‌ستی پێ کرد، سه‌ری سوپما و وتی:
"به‌پاستی ئه‌و وانانه‌ وه‌ك مه‌یدانی شه‌پ بوون. پاسته‌ من زۆر
به‌باشی قوتابییه‌کانم ده‌ناسی، به‌لام کێشه‌که‌ له‌وه‌دا‌بوو
نه‌مه‌زانی چۆن وانیه‌یان پێ بلێمه‌وه‌. قوتابییه‌کان هه‌ستیان
به‌ بێزاری ده‌کرد، ده‌یان هه‌په‌شه‌م لێ ده‌کردن و سه‌زای
گه‌شتیم بۆ ده‌رده‌کردن، به‌لام له‌ کۆتایی وان‌ه‌که‌دا ماندوو و
بێئومێد ده‌رده‌که‌وتم."

نوسه‌ره‌که‌ له‌ پاستی فێرکردن بێئومێد نه‌بوو و لۆمه‌ی
قوتابییه‌کان و شتی تری نه‌ده‌کرد، به‌لکوو بیری ده‌کرده‌وه‌
که‌ ده‌توانی‌ت چی بگۆڕی‌ت. پیش‌که‌سانی دی هه‌له‌ی له‌

خۆیدا دۆزییه وه، بۆیه چه ند گۆرپانکارییه کی له خۆی و دواتر له وانهی فیڕکردنه کهیدا کرد. ئەمەش له پێی به شداریکردنی له "وانه‌ی پوونکردنه وه‌یی" له لایه‌ن مامۆستایانی زۆر به ئەزموونه وه.

شیوانی وانه‌وتنه وه‌ی خۆی له گەڵ شیواز و ستایلی ئەوان به‌راورد کردوه و ده‌لێت:

"ده‌ستم کرد به‌ پرسیارکردنی زۆر لییان و تیپینییه‌کانیانم له‌ تیانوسدا ده‌نوسیه‌وه تا تیانوسی زۆرم کۆکرده‌وه." پاشانیش ده‌لێت، "کاتی‌ک یه‌کێک له‌ وانه‌کانم سه‌رکه‌وتوو ده‌بیّت، دوا‌ی وانه‌که داده‌نیشم بیر له‌ هۆکاری سه‌رکه‌وتنی ده‌که‌مه‌وه و دواتر هۆکاری سه‌ره‌کیی سه‌رکه‌وتنی وانه‌که ده‌نوسم."

به‌م شیوه‌یه‌ چه‌نده‌ها ئەزموون و شاره‌زاییی کۆکراوه‌ی ده‌بیّت که له‌ ئەزموون و جێبه‌جێکردنی تایبه‌تی خۆین و بۆ مامۆستا و که‌سانی تری ده‌رکرد و بلاوی کردنه‌وه، له‌گەڵ ئەوه‌شدا خۆی مامۆستای ناوه‌ندی بوو.

تۆش برای ئازیزم، مامۆستا و سه‌رپه‌رشتیار، باوه‌رپناکه‌م توانا و کارامه‌ییییت له‌م مامۆستایه‌ که‌متر بیّت تا ئەزموونت و ئەو شتانه‌ی له‌ کاتی فیڕکردندا به‌سه‌رت دێن نه‌نوسیته‌وه.

بهشی یه که م قوتابییه کانت بناسه

۱- زانینی ناوه کانیاں.

پێگاکانی له بهرکردنی ناوه کانیاں:

* به پێی ئه لغبێی ناوه کانیاں شوینه کانیاں پێک به.

* ناوه کانیاں له سه ر کورسیی دانیشتنیاں بنووسه.

* بۆ هه ر پۆلیک خسته یه ک دابنێ که شوینی دانیشتن و ناو

و وینه ی هه ر خویندکاریکی له سه ر نووسرا بیت.

کتیبه یکی بچووک و به سوود هه بوو به ناوی (ئهری فلان ناوی

چی بوو؟) ئه م کتیبه یه کیکه له و کتیبه ی به هره ی

له بیرمانه وه ی ناوه کانت پێ ده به خستیت. ئیتر هیچ ناو و

شیوه یه کت بیرناچیتته وه. له نووسینی "کریکورچتاو" ه که

یه کیکه له خاوه ن مێشک و بیرگه به هیزه کان.

۲- گرنگی و بهرژه و نه دیی قوتابییه کانت بزانه: ئه مه

یارمه تیده رت ده بیت له هه لبژاردنی ئه و بابه تانه ی به لایانه وه

سه رنچراکیشه هه روه ها له هه لبژاردنی ئه و نموونه ی که

وایان لی ده کات له وانه که دا گوێ بگرن و سه رنچ بده ن.

ده توانریت ئەمه له سه ره تای ده ستپیکردنی سالی نویی
خویندندا جیبه جی بکریت.

۳- له پێگهی زانیی ئامانجه گانیانه وه هاندانی
پهروه رده بییان بهرز بگه ره وه.

ئهم بیرۆکه له بیرۆکه ی دووه مه وه نزیکه له پووی سه رچاوه
و پێگا به کارهاتووه کان بۆ به دیهینانی بیرۆکه که، به لام له
جۆری هانداندا له یه ک جیاوازن.

بێگومان جۆراوجۆری هاندان به خالێکی گرنگ داده نریت
بۆ مسۆگه رکردن و به رده وامیی سه رنج و وریایی قوتابی.
هر به م جۆره ئهم هاندانه به هاندانی ناوه کی داده نریت که
له هاندانی ده ره کی به هیژتر و مسۆگه رتره.

۴- به رزکردنه وه و زیادکردنی ههستی گرنگیی کاری قوتابی:
زۆربه ی کات قوتابییه لاساره کان باوه پیان به خویان که مه
و ههست ده که ن ئه وه ی ده یکه ن هیچ سوود و به هایه کی
بۆیان نییه. برای پهروه رده کار، ئه وه ی له تۆ داوا ده کریت
ئه وه یه پێز و پێزانین و به ها بۆ هه ر پهن و هه لدانێکی
قوتابی دابنیت و گرنگیی ئهم ئه رکه ی له سه ر ژیا نی خۆی و
کهسانی تر دا بۆ ده ریخه یت. نمونه له و ئه رکانه ی:
ئاماده بوونی له قوتابخانه، هینانی که لوپه لی قوتابخانه،

بهها ئاساییه تایبه کانیانهوه، به ولات یان به هه
شتیکه وه هه بیته که لای ئهوان به بهها بن.

دلنیا به ئه و گالتهیهی که قوتاییه که ده گریته وه، هه رگیز
له بیری ناکات و به تانه سهیری دهکات.

گه ر بیتوانیا له و کاته دا وه لامت بداته وه، ئه و ده یکرد.
به لام له بهرئه وهی ناتوانیته وه لامت بداته وه، ئه و داخه ی له
ناخیدا هه لده گریته و پێگر ده بیته له وهی که سوود له خۆت و
زانسته که ت وه ریکریته.

۶- دۆست یان دۆژمن؟

هه ندیک مامۆستا ده یانه ویت له قوتاییه کانیان نزیک
بینه وه. ئه مه ش شتیکی باشه، به لام ده بیته وریا بن
زیاده پۆی له مه دا نه که ن، چونکه پۆلی مامۆستا، له ناو پۆلدا،
سه رکردایه تی و پا به رایه تیکردنه. پێشبینی سه رکردایه تی بۆ
توند و پته وی مه که. ئه مه ش واتای تووند و پته وی ناگه یه نیته
له کاتی خۆیدا نه بیته.

له بهرئه وهی ئه گه ر زۆر تووند بیت، ئه و خۆت ده خه یته
به ره ره کانییه وه له گه ل قوتاییه کان. ئه گه ریش زۆر نه رم
بیت، ئه و وه ک پاروویه کی ئاسان و ئاماده کراو سه یرت
ده که ن. بۆیه هه ر له سه ره تاوه سنوور بۆ په یوه ندیی

نیوانتان دابنی، ئیتیر له کیشهی زۆر پزگارت ده بیئت و دهحه سیینه وه.

۷— هه لوپستت یارمه تیده رت ده بیئت: مه به ست له م ناویشانه "دهروونه". دهروونت له کاتی چوونت بۆ وانه که کاریگه ری زۆری له سه ر ئاست و زانیاریه خشینت ده بیئت که په نگدانه وهی له سه ر گشت لایه نه کانی زانیاریه خشینت ده بیئت وه: زانیاری، هه ل سوکه وت و زاره کی. له بهر ئه وه هه ولبده کۆنترۆلی هه سته کانت بکه یت و هه سته گه شبینی و دلخۆشی بۆ ناخت زیاد بکه یت، هه رچه نده گه ر به پوکه ش بیئت و پاستی نه بیئت.

نوسه ره که ده لئیت: "بۆما وهی ۵ بۆ ۱۰ خوله ک خۆت دلخۆش نیشان بده، گۆرانکارییه ک به دی ده که یت."

۸— ئه سته ره ی ئه مرۆ: به قوتابییه کانت بلئی که هه موو پۆژیک قوتابییه ک هه لده بژیریت و له گه لیاندا پیوه ره کانی جیاکاریش دیاری بکه.

پیوه ره کانی جیاکاریش ئه مانه ن:

۱- په نجدان: له وانه یه قوتابییه که په نجیکی زۆر بدات له فیربووندا، بۆیه شایسته ی پیزلینان و پیزانینه له سه ری، گه رچی نه گه یشته ئه نجامی راستیش.

۲- بەھۆى باشى و جياوازى ئاستى.

۳- وريايى و ئاگادارى لەناو پۇلدا...ھتد.

لە كۆتايىى وانەكە دا ئەستېرە (قوتابى)ى ئەمپۇ ديارى
دەكرىت و باشتروايە ناوى و ھۆكار و پىكەوتى ھەلېزاردىنى
ھەلېواسرىت لە بەردەم قوتابىيە كاندا، بۇ ئەوھى بېيىتە
ھاندەرىك بۇ قوتابىيە كانى تر. ئەم بېرۆكە يە خواستى
ناوھكىى تاك دەقۇزىتەوھ بۇ ئەوھى دەرىكەوېت و جباواز
بېت.

بەشى دووهم

چۇن ئە كاتى گەردەلوولى پۇلدا پارىزگارى ئە ھىمنى
(ئارام) يىت دەكەيت؟

۱- بەھىزى پىكخستن: كاتىك لە ناو پۇلدا پىويستت بە
شتىك دەبىت وەك پىنوس، دەفتەر... ھتد و پىت نەبىت،
ئەوا ناچار دەبىت لە قوتابىيەكى دىكە يان لە پۇلەكەى
تەنىشتت وەرى بگريت. ئەمەش جولە و دەنگى نەويستراو
لە ناو پۇلدا دروست دەكات.

ھەموو ئەمانە بە پىكخستن پىشووختەى پۇلەكە و
ئامادەکردنى پىداويستىيەكانى وانەكە نامىن. بەم شىوہە
دەتوانىن بەوپەى نەرمى و ئاسانىيەوہ وانەكە بلىينەوہ.
ئەمەيش پشت دەبەستىت بە پىشبينىيت بۇ ئە و پراھىنان و
تاقىکردنەوانەى كە قوتابىيەكانت خۇيان بۇ ئامادە نەکردوہ
و پىويستىانە لىت كە بۇيانى دابىن بكەيت.

۲- گەشبين بە (كەسىكى ئەرپنى بە): مەبەستى لىتى
ئەوہە، كاتىك دەتەوئت قوتابىيەكانت ئاگادار بكەيتەوہ، يان
ھەلسوكەوتەكانيان پاست بكەيتەوہ، دەبىت دەستەواژەكانت

پېكھاتېن لەو شتانەى لىيان داوا دەكەيت نەك وەسفى
هەلسوكەوتە هەلەكە بگەن بۇ نموونە:

"پېشتەر ئاگادارم كردیتەوہ كه واز لە قسە كردن بهینى،
بەلام تۆ سووریت لەسەر بىزار كردنم." لە جىنى ئەم پستە
نوسەرەكە پېشنىارى ئەم پستەيەت بۇ دەكات، "زۆر باشە،
وا دیارە زۆرەى قوتابىيەكان بىدەنگ بسون، جگە لە
هەندىكىان تا ئىستا بىدەنگ نین. من چاوەپوانم تا بىدەنگ
دەبن." پىئویستە وتەكە بە تۆنكى پتەو و تووند بووتريت.

۳- لە هاوار كردن بووہستە: ھەركاتىك ژاوەژاوە لە پۇلدا
پوویدا، دەست بە هاوار كردن مەكە، چونكە هاوار كردن
ماندووكەرە، وزەت ناھيئت، لەگەڵ قوتابىيەكاندا سوودى نىيە
ولای قوتابىيان بە شىوہيەكى نەشیاو دەرت دەخات.

لەبرى هاوار كردن ئەم خالانەى خوارەوہ پەپرەو بگە:
(بوہستە، چاوەپى بگە و لە چاوتدا نىگايەكى ديارىكراوت
ھەبىت.) لە بیرۆكەى ۱۴ا لىدوانىك ھەيە سەبارەت
بەچۆنەتیی نىگاكردنى كاریگەر.

دەنگت بە پادەيەك نزم بگەرەوہ كه قوتابىيەكان نەتوانن
بىبىستن، ھەربۆيە ناچار دەبن بىدەنگ بن تا بىبىستن.

چاوه پوان به و بۆ چه ند ساتنك سه يري ئه و كه سه بكه كه
 قسه ي له گه ل ده كه يت، به لام وريابه سه يركردنه كه ت زۆر
 نه خايه ني ت تا هه لي هيج ليدوانتيكيان بۆ دروست نه بيت. بۆ
 بيه نه گکردنيان، ده ست به رز پابگره. دواي ئه وه نه گه ري
 هه يه ناچار بيت كه ده نگت به رز بكه يته وه له بهر ئه وه با بيت
 له وته يه كي كورت و دياريكراودا و دواتر بگه پتوه بو تونه
 نزمه كه. ده نگت به رز

۴ گرنگي زما ني جه سه ته: كاتنك له ناو پۆلدا ده بيت، نه ك
 ته نها ۶۰ كه س گويت لي ده گرن، به لكوو ۶۰ چاويش
 ته ماشا ت ده كه ن. ته نها جه خت له سه ر قسه كا نت ناكه نه وه،
 به لكوو جه خت له سه ر جه سه شت - ده سه كا نت، چاوه كا نت،
 وه ستان و جو له كا نيشت - ده كه نه وه. بۆيه پتيو سه هه موو
 جو له كا نت پت ك به خه يت نه ك له پشت ميژه كه بيان شاري ته وه.
 له گه ل ئه وه ي زما ني جه سه ته له گه يان دني زان ياري به كه و له
 بهرپوه بردني پۆله كه يشدا گرنگه.

ئه مانه يش چه ند ياسايه كي زما ني جه سه تن له پت كخستن و
 كوترتو لكر دني پۆله كه تدا هاو كا ريت ده كه ن:

۱- با نيگا و جو له كا نت پر با وه پ بن.

۲- پت ك بوه سه ته.

۳- له پئی سه یرکردنه کانتته وه، شوین قوتابییه کانت بکه وه.

۴- ئاگادارکردنه وهی قوتابییه کانت له کردنی چه ند شتیک، چه ندیک وریایی تۆیان بۆ دهرده که ویت له و کارانه ی که ده یکن.

۵- نایابی ئاماژه کان: بیرۆکه که ئه وه یه له گه ل قوتابییه کانتدا له سه ر چه ند ئاماژه یه ک پیک بکه ون که له پیکای ئه م ئاماژانه وه قوتابییه کان له داواکه ت تیبگه ن به وه ش کات و په نجی فیکردنتان بۆ ده سته به ر ده کات.

بیرۆکه کان له م بواره دا زۆر جۆراوجۆن و مامۆستا ده توانیت به دانیشتنیکی کورت له گه ل خۆیدا، شیوازی تریان لی دابهینیت که پشت به جوله ی جه سته ده به ستیت و هه ندیکیان پشت به شتی دیکه ده به ستن که له ناو پۆلدا هه لباو سڕین وه ک: هیمای په پینه وه ی هاتوچۆی ئۆتۆمبیل که له هه ندیک له قوتابخانه کاندایه دیم کردوون... هتد.

۶- گه شه پیدانی سه یرکردن (ته ماشاکردن) هکه ت: سه یرکردن پیکایه که له پیکاکانی په یوه ندیکردن له گه ل قوتابییا ندا. ده توانیت له پئی ئه و سه یرکردنه که په ره ت پی داوه، نا په زایی خۆت دهرباره ی هه لسوکه وتیکی دیاریکراوی قوتابییه ک دهربخه یت. بۆ نمونه: وانه وتنه وه که ت پی

بیچرپینیت، به لām ده بیت سهیرکردنه کهت سهیرکردنیکی
 زیره کانه بیت و نووسه ره که ئه م بیروکه به به پاده ی ئه وه ی
 بلتی (سه ده زار و یه ک، سه ده زار و دوو، سه ده زار و سی)
 مه زنده ده کات. دوا ی ئه وه چاوت له سه ر قوتا بییه که لابی و
 له وانه وتنه وه کهت به رده وام به. نووسه ره که ده شلیت:
 "گه رهنیتیت پی دده م ئه م پڤگایه به پڤگایه کی زۆر به هیز
 ده بینیت."

۷- به پڤز به، به هیز ده بیت: کاتیک قوتا بییه که هه لـت
 به رانه ر ده کات، ئه و له به رژه وه ندی تو نییه به هه مان
 شیوازی خوی هه لـسوکه وتی له گه لـ بکهیت، به لکوو به وپه پری
 پڤزه وه وه لāmی بده ره وه. بیپڤزیکردنت وای لی ده کات
 زیاده پڤوی بکات به رانه رت. هه رچه ند به وته کانت ئاستت نزم
 بکه یته وه، هه ر تو زه ره رمه ند ده بیت، له به رئه وه ی تو
 مامۆستایت.

۸- به هیزی، پته ویی و به رده وامی: ناوه پۆکی ئه م
 شیوازه ش بو دیاریکردنی ئه و پپوه ر و سنوورانه یه که
 ده کریت قوتا بییه کان پپوه ی په یوه ست بن. تۆیش ده توانیت
 په پره وی بکهیت وه ک: زۆریی ئه رکه کان، سزاکان که کات و
 په نجی زۆریان ده ویت، سوپاسکردنی به رده وام به تایبته به

نووسىن. لە كۆتايىيى باسەكەدا، پىت دەلئىم راست بە لە دانانى ھەر وئىنە و سىستەمىك بۇ پۆلەكەت تا بتوانىت جىبە جىيى بگەيت، چونكە جىبە جىنە كردنىان ناپىكىي پۇل زياتر دەكات.

نۆرىك لە مامۇستاكان نۆر لەم جۆرە كارە دەكەن وەك: ئەركىكى نۆر بە قوتابىيان دەدات، دواتر لە بەر كەمىي كات سەيرىشى ناكات و سەحى ناكات بۆى. ئەمەش وا دەكات قوتابىيەكان بايەخ بە ئەرەكانىان نەدەن و ئەو ھەلەيە لە كاتى ئەركى مالىو ۋە نەجامى دەدەن، وەك خۆى بىى راستكردنەو ۋە دەمىنئىتەو.

۹- مېھرەبان بە: ھەرچەند بىزارى لەناو پۆلەكتەدا نۆر بوو، تووپرە مەبە، بەلكو ھەولبەدە بە بىر خۆتى بېئىتەو ۋە كە پئويستە ھىمىن بىت، چونكە ھىمىنبوونت لەلاى قوتابىيەكاندا بە مامۇستايەكى باو ۋە پرەخۇبوو پىشانىت دەدات.

ھەلسوكەوتەكانىان سەرت لى نەشاوئىن. پاشان بە شىوازىكى ئەرئىنيانە پەخنەيان لى بگرە. وەك بلىيت: باشە، دەبىنم نۆرەتان بە شىو ۋە يەكى باش ھەول دەدەن، بەلام لە ئىو ۋە دەوئ (پىشەو ۋە، دواو ۋە، لاى راست، لاى چەپ... ھتد) ئو ۋە يە ھەولئىكى زياتر بدەن. لەوانە يە پئويستىت بە وتەيەكى

به هیزتر بیت له وته که ی نه مهش به پیتی پیوه ری خۆت بۆ
هه لسو کو تی قوتابییه کانت و پینگه یان، به لام بیرت نه چیت که
به پیز و باش به .

۱۰- شیوانی سه رنجلادان: له کاتیکدا یه کیک له قوتابییه
لاساره کان هه ولده دات تۆ بخاته ناو مشتومرێکی بیسوود و
کاتبه فیرونده ره وه، هه ولبد ه سه رنجی نه و له م هه ولدانه ی
لابده یت نه وهش به وه ی دانبنییت به وه ی قسه کانی راستن
(گه ر راست بن یان که مێک راست بن)، به بی گویدانه هۆکاره
پالنه ره که ی بۆ قسه کردن. ئینجا سه رنجی قوتابییه کانت
بهینه ره وه سه ر نه و شته ی که با ست کرد یان بۆ نه و کاره ی
هاوپی قوتابییه کانیا ن نه نجامی ده ده ن.

به مهش تۆ نه وت فه رامۆش نه کردووه، به لکوو گویت لی
پاگرتووه و نه ویش تۆی نه برده ناو گفتوگۆی شه رمه زارکه ر و
بیسووده وه .

۱۱- کاردانه وه کانت: شتیکی به سووده که پیشوه خته بیر
له و کاردانه وانه ت به که یته وه که نه نجامیا ن ده ده یت، له کاتی
پوودانی نه و کیشانه ی پیشبینی پوودانیا ن ده که یت، وه ک:
* دواکه وتنی قوتابییه کان.

* قسه کردنی قوتابییه کان له کاتی وانه که دا.

* نہ نووسینی ئەرکە کانیان.

* ئامادەنە کردنی پێداویستیەکانی وانەکە وەك: پێنوس، پەرتووک... بۆیە کاتیك کاردانە وە کانت لەناو مێشکتدا ئامادەبن، ئەوا بە کەسیکی متمانە بەخۆبوو، وریاتر و دادوەرتەر دەرت دەخات کە سووریت لەسەر سزا کانت بۆیان و دەشتوانیت ھەموو کاردانە وە کانت بنووسیت. ئەمە یارمەتیدەرت دەبێت تا باشترینەکان دیاری بکەیت و ئەوانەیشی کە توانای پەرەسەندنیانت ھەیە، پەرەیان پێ بدەیت.

۱۲- دانایی لە دووجار بێرکردنە وەدا: وشە کاریگەرییەکی گەورە ی ئەرینی یان نەرینی ھەیە. لەبەر ئەوە کاریکی دانایییە بێر لە کاریگەریی ئەو وشانەت بکەیت وە کە ئاراستە ی قوتابیە کانتی دەکەیت، چونکە لەوانە یە ئەنجامی وشە کانت ھۆکار بن بۆ دروستکردنی ژاوە ژاوە. ھەرچەندە ھەمووان تێرپامانیان بۆ ئەم حالە ھەیە و لەسەر گرنگییەکی ھاوپان، بەلام پەپەرە و کرنی نۆز کەمە لەبەر ئەوە بەبەردەوامی خۆت بە گرنگییەکی بێر بخەرە وە.

ھەر وەك لە پەندیکی باودا دەوترێت:

"بریا دەم دەمی نە عامە ببوايه، بیر له وشەکه بکاتهوه بهرلهوهی دهري بېرپايه".

۱۲— دەسته واژه جادوووییەکان: نووسەرەکه هەندیک دەسته واژهی باسکرد که زۆر به کاریگەرییان دەزانیت له پێخستنێ پۆلدا بۆ نمونە:

شتیک به دەستتوه بگره و بلی ئایا که سیکتان دەتوانیت پیم بلیت ئەمە چیه؟ کاتیک پێژەیهکی کهم به شداریی گفتوگوکه دهکهن، بلی دهی چیتان به سەر هاتوه؟ تەنها ۳ قوتابی وهلامه که دهزانن؟ بێگومان نهخیر! دهی، قوتابی زیاترم دهویت.

یان کاتیک دهتهویت له سزای کاریک ئاگاداریان بکەیتوه، بلی: من هەز ناکەم ئەم کاره بکەم، به لام ئیوه هیچ ههلبێژاردیه کتان بۆ نههیشتموه. بۆ ئهوهی بێدهنگی بگهپیتهوه ناو پۆل، بلی تکایه دهنگتان نزم بکەنهوه. پینج، چوار، سی، دوو، یهک.

بهشی سینه

چۆن بابتهكان له شوینی راستی خویان دهیلینهوه؟

۱- ودهی قوتابییهكانت بهرز بگهروه: نه مهش له پیتی باسکردنی باشییهكانیان و نهو بهره و پیشچوونانهی له ئاستی خویندنیان و ههلسوکهوتیاندا پوویمان داوه.

وهك بلییت: سوپاسی حامد دهگه، له بهر نه وهی زوو گهیشته پۆلهكه، یان بۆ كه میی جولێ کردنی له ناو پۆلدا، یان بۆ نه نجامدانی ئهركهكانی یان بۆ به شداریکردنی له باسکردنی وانهكه دا... هتد.

له بهر نه وه بهردهوامی ئهم کرده وهیهت ههولی سهركهوتنیان له لا به هیز دهگهیت، پالنه ریان ده بییت بۆ نه وهی ههولی زیاتر بدهن تا ستایشی نوێ بکړین.

۲- چۆن سه ره تایی وانهكه خووش و به چپژ دهگهیت؟ سه ره تایی وانه بر گه یه کی گرنگه بۆ پاکیشانی سه رنجی قوتابی، بۆیه ئاگاداری نه وه به كه پیشه کییهكانت هانده رانه بن. وریابه سه ره تاكانت به سه رزه نشتکردن و لۆمه و ئاگادارکردنه وه یان نه بییت له بابته تی شه پی دواتر له گه ل

قوتابییه کان، له بهر ئوۋەى تاکە شت که زهره رهنده ده بیئت،
وانه که ته. نووسه ره که چهنده پیشه کییه کی دیاری کرد که
به باشی ده زانیئت بوترین، وهك وتنی: خالید، ئهرکی وانه ی
پیشووت زۆر به باشی ئه نجام دا... هتد. له پیشه کییه
هاندهرانه کان، باسکردنی چیرۆکیك یان نوکته یه که که
په یوه ندیی به وانه که وه هه بیئت. ئه مهش پیویستی به وه یه
مامۆستاکه ئاستی پۆشنبیری له بابته که یدا بهر ز بیئت.

۳- به کاره یانی کارتی گهره ی پوونکردنه وه یی: بیرۆکه که
له چهنده وه لامیکی کورت پیکهاتووه له یهك وشه پیکدیت، بۇ
نمونه: له سههر وه رهقه یه کی گهره ی وهك (ئهی فۆپ)
بنووسریت، له کاتی هاتنه ناو پۆلیان بدریت به قوتابییان،
دواتر پرسیری گونجاو له سههر ئه وه لامانه ی که له لایانه
بکه ن و ئه وه قوتابییه ی وه لامه راسته که ی لا بیئت، دهست
هه لبریت. تایبه تمه ندیی ئه م بیرۆکه له وه دایه له سهره تایی
وانه که دا پۆله که زۆر پیک ده کات، هه روه ها چالاک و
هه ست پیکراوه .

۴- چۆنیه تی پیدانی ئهرکه کان و کۆکردنه وه شیان: له وانه یه
له کاتی پیدانی وه رهقه ی ئهرکه کان له ناو پۆلدا و دواتر
کۆکردنه وه یان، قوتابییه کان ژاوه ژاو و ناپیکی له ناو پۆلدا

دروست بکهن. بههۆی ئهوه، خویندکاره لاساره کان
سه رقائلی مامۆستا که به هل ده زانن تا ژاوه ژاو دروست
بکهن.

له بهرئوه نووسه ره که هه ندیک پێنمای پێشکهش ده کات تا
له م جۆره ژاوه ژاوه دور بکه وینه وه:

* دانیابه له وهی که قوتابییه کان گوێ له پێنماییه کان
پاهینانه که ده گرن به پێگه ی نه وهی هه رچی لای تو
سه رقائلیان ده کات له قه له م و شتی تر دایینن.

* دانیابه ره وه کاته که به سه و به شی کۆکردنه وهی
وه ره قه ی ئه رکه کانیا ن ده کات، پێش لیدانی زهنگی کۆتایی
وانه که که هۆکاره بۆ دروست کرنی ژاوه ژاو و بیزاری بههۆی
په له کردنی قوتابییه کان له وهی ئه رکه کانیا ن بدهن به
مامۆستا که.

* جییت ده ویت بۆیا ن پوون بکه ره وه پێش نه وهی ده ست
به کۆکردنه وهی ئه رکه کانیا ن بکه یت.

هـ- سیینه ی جاسویی: بۆ نه وهی له کاتی پاهینان و
چالاکیی ناو پۆلدا ژاوه ژاو دروست نه بیّت، چه ند
هه لبژارده یه ک به قوتابییه کان بده که له سی هه لبژارده زیاتر
نه بیّت. ئه م بیرۆکه یش گه ره نتی به شداریکردنی هه موو

قوتابییه کانت بۇ دەکات. بە پیتی ھەلبژاردەى خودى خۆيان
بە شداری دەکەن کە ئەمەش پالئەریکی بە ھیزی خۆیییە.

۶- جوانیى ئەو پرسىيارانەى لە چەند ھەلبژاردەىەك
پىڭكەتوون: پرسىيارى قورس، يان زۆر ئاسان سەرەتايەكى
زۆر سەرلەشپاوكەر دەبىت بۇ قوتابیيان.

بۆیە سەرەتا بە پرسىيارى ئاسان و دواتر وردە وردە بە
پرسىيارى قورستر دەست پى بکە. باشترین نمونەى
پرسىيارى مامناوند ئەو پرسىيارانەىە لە چەند ھەلبژاردەىەك
پىڭكەتوون. ھەلبژاردەكان يارمەتیدەر دەبن تا وەلامى راستت
بەبیر بىتەوہ.

۷- ھاوکارى زياترى خۆت و قوتابییه کانت بکە: ئەگەرى
ھەيە پرسىيارى قورس ھۆکارى دروستکردنى ئازاوە بىت لای
ئەو قوتابییهى نەتوانىت وەلامى بداتەوہ، بۆیە نووسەرەكە
پىشنيار دەکات وەرەقەىەكى زیادە دابنرىت کە ھەمان
پرسىيار وەك دابەشکردنى بۇ چەند بەشیکى بچووکتر بە
شيوەىەكى ئاسانتر بنووسرىت. ئەگەر بابەتەكە يان بىرۆکەى
پرسىيارەكە پىڭاى ئەوہى ھەبىت دەتوانىت نمونەىەك لە
چۆنەتیی وەلامدانەوہى پرسىيار بە ھەمان شيوە بنووسرىت.

۸. بەکارهیتانی ئامپره دهنگییه کان: نووسره که پیشنیار دهکات که ئەو بابەتە خویندنه وه یه ده ته ویت پوونی بکه یته وه و به پښگه ی تۆماری دهنگی پیشکەشی بکه یته. ئەگەر دهنگی که سینکی تر بیت باشتره، چونکه ئەمە به دوو شیواز له پښکخستن و کۆنترۆلکردنی پۆله که دا یارمه تیده رت ده بیت:

یه که م: سهرنجراکیشانی قوتابییه کان جموجولیان که م دهکات.

دووه م: کات پى ده به خشیت تا چاودیری و پښمایییان بکه یته، بۇ ئەوه ی ئاگاداری وانه که ببن به مشیوه یه ش ئەوه هۆکار بوو تا وانه که به شیوازیکی وینه یی پیشکەش بکه یته که ئەمە یان پښگه یه کی باشتره له بیستن.

من ئەم شیوازه م له گشت شیوازهکانی تر پى باشتره به وه ی ته نانه ت ئەو مامۆستایه ی توانای کۆنترۆلکردنی پۆلی نه بیت، ئەم جۆره پښگه یه که ده بیت که بتوانیت ژاوه ژاو و لاساری ناو پۆل که م بکاته وه.

به تاییه ت به زیاد کرنی وانه ی کۆمپیوته ر بۇ وانهکانی تر و دابینکردنی برپکی گونجاوی ئامپری کۆمپیوته ر له

قوتابخانه كانماندا له جیى تاقیگه زانستییه كان كه كه میش به كار ده هینریت.

۹- وانەى سه ره خو: له وانەیه مامۆستا زیاتر له بابەتیک له یهك وانەدا تهواو بکات. ئەمەش به هۆی کوتاییی بابەتی یهكەم له کاتیکی کهمدا یان به هەر هۆکاریکی تر. ئەم کاره ده بێته هۆی ناپێکی ناو پۆل و به شدارینه کردنی قوتابییه كان له بهر چه ند هۆکاریک، له وانە:

أ- بیزاری قوتابییه كان.

ب - ئاماده نه بوونی پیشوه ختهى مامۆستاكه. ئەمەش ده بێته هۆی ئەوهى چه ند بڕگه یهكی وانەى دوهم ناتهواو بن.

۱۰- چالاکییه پردیه كان: زۆر جار به هۆی ئەوهى له چالاکیی یهكەمه وه ده چیته چالاکیی تره وه، ژاوه ژاو و سه رلێشێواوییهك دروست ده بێت له وانەیه ناره زاییش له سه ر جیهێشتنی چالاکیی یهكەم دروست بێت. بۆ ئەوهى له چالاکیی یهكەمه وه بپۆین بۆ چالاکییهكی تر، به شیوازی یهك به دواى یهك و بى هیچ ناره زاییهك، نووسه ره كه پیشنیارت بۆ دهكات كه پردیک دروست بکەیت، قوتابییه كان بۆ چالاکیی دواتر بپه پێنیتته وه، له پتی ئەوهى داوا له قوتابییه كان بکەیت كه سیک له خویان هه لبژێرن تا به کورتی چالاکییه كه یان و

گرنگترین سى سودیشی بۇ هه مووان پوون بکاته وه . نه مهش وهك بانگه وازیکی دیبلوماسی ده بیئت له سه ر ته و او بوونی چالاکی یه کم، به لام به چالاکییه کی پیچه وانه و سه رنجراکیش بۆیان، له بهرئوه ی له پتی یه کێک له قوتابییه کان خۆیانه وه بوو.

۱۱- چۆن چالاکییه کان ده گزپیت؟

نه مهش درێژه ی بیرۆکه ی پێشتره . پوخته که ی نه وه یه میکانیزمیکی پوون و دیاریکراوت له گه ل قوتابییه کان هه بیئت که داوای چییان لی ده که یه .

(له کاره که ت بوه سته، ده ست به کار به) و باشته به ئاماژه و نیشانه پوون و ئاشکرا بکریت له لای قوتابییه کان. ده بیئت له کاتی فه رمانکردندا ده سته وازه کانت راسته قینه و تووند بن. نه مهش واتای نه وه نییه که ده سته وازه کان بپێزیکردن بن به قوتابییه کان.

۱۲- پشویه کی خۆش و باش: شتیکی زۆر باشه گه ر پشویه کی کورت به قوتابییه کانت بده یه به تاییه ت دوا ی نه وه ی هاوکار ت بوون له وانه که تدا. وهك پاداشتیك بۆیان پشویه کی کورت و باش و پێکخراویان پی بده، که قسه کردن تێیدا به هێمنی بیئت. به ئاماده کردنی برگی دواتری وانه که،

تۆش سوود له و پشوووه کورته وهرده گريت. با پشوووه کان زۆر نه بن، بۆ ئه وهی هه موو وانه یه ک چاوه پتی نه که ن.

۱۳- هیمنی و ئارامی له پیشکه شکردنی وانه که دا؛ هه ندیک مامۆستا هه ولده دن وریا بن که هه موو خواست و پرس و پاکانی قوتابییه کانیاں له گه ل بابته زانستییه کان به دی بهینن. ئه م وریاییه له گه ل ئه وهی جیی سوپاسه بۆی، به لام هۆکاریشه بۆ ماندوو بوونی که ئه مه ش له هیزی ئاماده کرنی بۆ بابته سه ره کییه که کم ده کاته وه. له وانه یه له پیشکه شکردنی وانه که دا په له بکات تاوه کوو بتوانیت هه موو داخواییه کان به دی بهینیت، له بهر ئه وه به م شیویه هه مووی شتیکی له ده ست ده رده چیت.

بۆیه پتیوسته په له نه کات له پیشکه شکردنی وانه کهیدا و قبولی نه کات له وانه که ی و پوونکردنه وهیدا بوه ستینریت. ده بیت قوتابییه کانێ ئه وه بزائن که مامۆستا که یان ده یه ویت گشت داواکارییه کانیاں به جی بگه یه نیت، به لام ناتوانیت هه موویان به ئه نجام بگه یه نیت.

۱۴- به رزدا ناں و زیاده کردنی لایه نی بینین: بیرۆکه که پیکهاتوو له دانانی ئاماژه و نووسین له ناو پۆلدا که یاسای هه لسوکه وتی دیاریکراو له قوتابی له خۆ بگریت تا مامۆستا که

له کاتی هەر سه رپېچیه کی قوتابییه کاندایه کیک له یاساکان به کار بهیتیت. هیزی کاریگری نه و ناماژه یه له پیدایگری کردن و چه سپاندنی له ههستی قوتابیدا هاتوو که نه مهش له ته ماشاگردنی چند جاره ی بوی له ناو پۆلدا دروست ده بیت، به لام نه مهش په یوه سته به توندیی مامۆستا که له جیه جیکردنی نه و یاسایانه دا.

۱۵- خسته ی به نواد اچوونی په فتاری قوتابی: پیکهاته ی بیرۆکه که بریتییه له کارتی په نگا و په نگ که هەر په نگیک ناماژه یه بۆ ئاستی به شداریکردنی پۆژانه ی قوتابییه که.

بۆ نمونه: سهوز: نایاب. شین: باش. پرته قالئ: په سه ند. نه م کارتانه له کوتایی وانه ی پۆژه که دا به سه ر قوتابییه کانماندا دابهش بکرین. پتویسته لیستیکی ناوی قوتابییه کانمان هه بیت له گه ل ناوی هەر قوتابییه که چند چوارگۆشه یه که هه بیت و هه موو پۆژیک چوارگۆشه یه که به و په نگه ی قوتابییه که له و وانه دا به دهستی هیناوه په نگ بکریت له بهرچاوی قوتابییه که. به م جۆره ده توانیت به ئاسانی چاودیری ئاستی قوتابییه کان و چه ندیتی جیکریبون، یان گۆرانی ئاستی له ماوه ی نه و خسته یه -مانگانه، سالانه دا- بکه یت.

بۇ ئه وهى ئه م بیرۆکه یه سه رکه وتوو بیّت، پۆزانه له چه ند
وانه یه کدا به شینوازیکی پالپشت و هانده رانه ئه نجامی بده .

۱۶- فایله کانی ئه نجامدان و ته واکردن:

ئه م بیرۆکه یه هه وڵده دات هه سستی باوه پیه خۆبوونی
قوتابییه کان به هیز بکات که یارمه تیده ر و پالنه ر ده بیّت تا له
پۆلدا به شداری بکن. به کورتی، واته فایلیکی تاییه ت به هه ر
قوتابییه ک دابنی و هه موو کاریکی که به به ده سته یئانیك
ده بینریت، تئیدا کۆ بکه ره وه. با فایله که له ناو پۆلدا بیّت تا
قوتابییه که بیبینیت، هه ره ها به پوونی و ئاشکرا ناوه که ی
له سه ر بنووسریت وه ک هاندا نیک بۆ ئه و قوتابییه نه ی ئاستیان
نزمتره. هه رشتیک که به باش هه ژمار بکریت، زاره کیش بیّت
له ناو وه ره قه یه کدا بنووسریت و له ناو فایله که یدا دابنریت
گه رچی ئه م بیرۆکه یه پتویستی به ئه رک و ماندوو بوون
هه بیّت، به لام کاریگه ری له سه ر به رزکردنه وه ی هه سستی
باوه پیه خۆبوونی قوتابییه کان زۆره .

۱۷- بهرئوه بردنی گفتوگۆکه: له و بیرۆکه نه ی که بیزارت
ده که ن، دروستبوونی ژاوه ژاو و زۆری قسه کردنه له ناو پۆلدا.
فوتابییه کان به سه ر چه ند گروپ (ده سته) یه کدا دابه ش بکه و
بۆ هه ر گروپیک رابه ریک دابنی. دواتر ناوی کۆمه له کان،

پێژەى خالەکانیان و ئه و خالانەى که له گەل قوتابییه کان
له سه رى هاوړان له سه ر ته خته که بنووسه .

۱۸- وه بیره پێتانه وهى دهسته له برین: له ژاوه ژاوه باوه کانى
ناو پۆل وه لامدان وه، یان پرسى ارکردنى قوتابییه کان ه
پێته وهى مۆلەت وه رېگرن. ئه مه له ناو پۆلدا ژاوه ژاوه دروست
ده کات له بهر ئه وه تووند وتۆل به له دروستکردنى سیسته مێک
که هه مووان له سه رى پێک بکه ون. مه به ست له وه
پێکه پێته دانى قوتابییه کان ه که بى مۆله توهرگرتن قسه بکه ن،
به لکوو ده بێت ده ست هه لېبرن، بۆ ئه وهى سیسته مه که
به سوود بێت. پێویسته له سه ره تادا له گەل قوتابییه کانت
باسى بکه یت تا سووده کانى بزائن. دواتر له جێبه جێکردنیدا
تووند به و ئاسان مه به له گەل ئه و قوتابییه انەى که پێشێلى
ده کەن تا سیسته مه که به که م نه بینن.

* ئه و قوتابییه انەى په یوه ست ده بن به م سیسته مه وه به
شێوه یه کى جیاواز پۆلیان به رز بنرخێته .

* ئه و قوتابییه انەى پێشێلى ده کەن به به رده وامى ئاگاداریان
بکه ره وه .

۱۹- کاتى فێرکردن (پێنماییه کان): بیرۆکه ی نووسه ره که
بریتیه له وهى دواى پرسى ارکردنت، کاتێکى ته واه به

قوتابییه کان بدهیت تا بتوانن لئی تیڭگن و وه لامه که ناماده بگهن. یه کهم قوتابی که دهست هه لده بریت، هه لمه سیننه بۆ وه لامدانه وه. ده بیئت شاره زابیت له وهی هه ر پرسیاریک چه ند کاتی ده ویت. به مهش ده رفه تیک به و به هره مه نده ده دهیت که زوو فیر نابیت.

نووسه ره که پیشنیاری کرد ناویشانی ئه م بیرۆکه یه بۆ "کات بۆ بیرکردنه وه ته رخان بکه !" بگۆر دیت.

۲۰- ئاڤاسته کردنی پرسیاره کان بۆ قوتابیانی پۆله که: کاتیک له وانه که دا پرسیار ده کهیت وه ک هه میشه هه مان ئه و قوتابیانی له وانه ی پیشوو ده ستیان هه لڤی، ده ست هه لده بپن بۆ وه لامدانه وه، له بهر ئه وه پیشنیار ده کریت که شیوازی پرسیارکردنه که بگۆر دیت تا قوتابییه کانی تر کاردانه وه یان هه بیئت و به شداری بگهن.

بۆ نمونه: پرسیاره که له سه ر وه ره قه یه ک بنووسریت و کاتیک کورتیان بۆ نووسینی وه لامه کان پی بدریت. دواتر داوایان لی بکهیت ئه وه ی نووسیویانه بیخویننه وه. به م جۆره بۆمان ده رده که ویت زۆرێک له قوتابییه کان توانای وه لامدانه وه یان هه یه و ئه و به ره به ستی ترسه ی که نه یده هیشت به شداری بگهن، نامینیت.

۲۱- چۆنیه تیی مامه له کردن له گه له وه لامي هه له دا: کاتیک

قوتابییه که به هه له وه لام ده داته وه له وانه یه به "نه خیر"
وه لامي بده یته وه که نه مهش باوه په خۆبوونی که م ده کات
(هه رچه نده له سه رزه نشکردن و گالته پیکردن باشتره) یان
ده لیت، "قۆر باشه" که نه مهش هه له یه هه م بۆ نه و یان
قوتابییه کانی تریش. باشتر و دروستتر وایه که سه یری
لایه نیکی راستی وه لامي که ی بکه یت. جهخت بخه یته سه ری،
یان بلتیت من ده زانم له چ لایه نیکه وه سه یری پرسیاره که ت
کردوه، یان هه له ی هه ندیک له بلیمه ته کان باس بکه و پتیا
بلی چۆن سه رکه وتوو بوون کاتیک به رده وام بوون و سوودیان
له هه وه ناسه رکه وتوو کانیان وه رگرت.

۲۲- پێگایه کی جێگره وه له ئاراسته کردنی پرسیاردا:

بیرۆکه که پیکهاتوو له دابه شکردنی پرسیاره کان به شیوه ی
کارت. گه ر (کۆمه له یه ک) له په نگینگ پیکهاتبیت و له
پشتیه وه ده سه وازه یه ک هه بیت بۆ یارمه تیدانی قوتابییه که
تا وه لامي که بزانیته له گه له په چا و کردنی:-

* بۆ قوتابییه کانی ده ریخه یت که دابه شکردنه که
هه ره مه کییا نه یه (له راستیدا دابه شکردنه که به پتیی ئاستی
قوتابییه کانه).

* ئەو دەستەواژانەى وەك یارمەتییهك دراون، لەگەڵ ئاستى ھەر كۆمەڵەیهك دەگونجیت بەو ھى ھەر كۆمەڵەیهك كەموكرتیی ھەبوو، ھاوکارىکردنەكە زۆرتر دەبێت.

ئەم شىوازە ھاوکارىی قوتابىیەكان دەكات تا بەشداری بکەن و لەپەڕى ئاستەو، لەگەڵ ھاوئەکانیاندا، ھەست بە یەكسانی بکەن.

۲۳- سوودوهرگرتن لە بیروکه باشەکانى بابەتەکانى تر: زۆریەى كات پێگاكانى مامۆستا لە پێخستننى پۆلدا، بە شىوئەیهكى بەردەوام دووبارەى دەكاتەو، لە یەك سەرچاوەوەن كە پەيوەندى بە وانەیهكەو ھەیه، بۆیە لە شىوازەكانى نوێكارى ئەو یە ئەزمونەكانیان لەگەڵ مامۆستایانى تردا كە پەسپۆرپى جیاوازیان ئالوگۆرپى پى بکەن لە پى گۆتوگۆکردن یان سەردانىکردنەو. بەمەش شىوازى نوێ دەدۆزیتەو لەگەڵ بابەتەكەیدا دەگونجیت.

۲۴- قەدەغەکردنى شەپەكان: لە دیاردە تێكدەرەكانى پێخستن و كۆنترۆلكردنى پۆل، شەپەکردنى قوتابىیەكانە. لە راستیدا بەبى بەئاگا بوونى مامۆستا یان چاودێر ناتوانیت پێشبینى پەودانى شەپى قوتابىیەكان بکەین. لەبەرئەو ھەشتەین پێگا بۆ ئەو ھى لەم شەپ (ناکۆکیانە) بەدوور بێت

ئەوێه زوو تەداخولی چارەسەرکردنی بکەیت، ئەوێش بەپیتی زانینی سەرەتای ناکۆکییەکه و دەرەنجامە سەرەتایییەکانی. ئەم بابەتەش بە ئەزموون و پراختنەکان دەکرێت.

۲۵- لەدوای وانیەکی خراپ، چی دەکەیت؟ لە کاتی کدا لە وانیە کدا کۆنترۆلی پۆلەکەت لە دەست دا، ئەوا لە وانیە دواتردا ئەم بابەتە پشتگۆی مەخە، بەلکوو سەرژەنشستی ئەو قوتابییانە بکە هۆکاری ژاوە ژاوەکە بوون، گەرچی ناچاربوویت داوای هاوکاری لە بەرپۆیه رانی قوتابخانە کەیش بکەیت. پەتکردنەوێت بۆ هەلسوکهوتی ئەم کۆمەڵە قوتابییە بۆ قوتابییەکانی تر پوون بکەرەوێه کە سزای یاسایی خۆیان وەرەگرن.

۲۶- دووبارە کوککردنەوێه پابەری لقی پۆلەکان لە یەك پۆلدا: ئەم بیرۆکەیه بەشی دوویمە بیرۆکەیه پێشتره. مەبەست لێی تووندیی خۆت بەرانبەر ئەو قوتابییانەیه هۆکاری ژاوە ژاوەکە بوون بۆ قوتابییەکان دەرخەیت. نووسەرەکه پێشنیار دەکات لە دوای دەرکردنی لاسارەکان، بە هەماهەنگی لە گەڵ بەرپۆیه رایەتی قوتابخانە کە دا دووبارە بە شێوێه تاکە کەسی واتە لە هەر وانیە کە یەك قوتابی و (بەپیتی ژمارەشیان) بگە پێندرنەوێه. دوای ئەوێه بڕگەیه

کۆکردنه وه یان دیت له گه لیشیدا زۆر پۆیسته که بنه مای
خویناگاده رخستن جیبه جی بکرت.

۲۷- به پۆنه بردنی تاقیکردنه وه کان: ناویشانی تاقیکردنه وه
کاریگه ریه کی ئه رینی له سه ر قوتابییه کان دروست ده کات،
بۆیه نووسه ره که پیشنیار ده کات تاقیکردنه وه کان به ناوی
جیاواز دابنرین، وه ک:

برگه کانی به بیره تینه وه ی چیژبه خش.*

* برگه کانی ده توانیت چه ندت به بیر بیته وه.

* برگه کانی به زانیاریه کانت سه رسام بکه.

۲۸- چۆن وا له قوتابییه کانت ده که یت ئه رکه کانیا
بنووسن؟ ئه رکه کان ده بنه بار نه ک ته نها به سه ر
قوتابییه کانه وه، به لکو به سه ر مامۆستا که یشه وه له کاتی
چاودیریکردن و پاستکردنه وه یاندا. ئه مه ش هه ندی جار له
به های په روه رده یی که م ده کاته وه. له به رئه وه په چاوکردنی
هه ندی بابته یارمه تیی ده دات تا ئامانجه په روه رده ییبه کانی
لی به ده ست به ینیت، ئه ویش له وانای نووسه ره که
پیشنیاریان ده کات پیکهاتوون:

* ئه رکیکی زیاتر له توانای پاستکردن (سه حکردن) ت

مه ده.

* کاتیکی دیاریکراوی تهواویان پیّ بده له نیوان پیدانی
ئهرکه کان و کاتی وهرگرتنه وه یاندا.

* له ماوهی ئه و کاتهی پیّت داوون بۆ ئهرکه که، جهخت
له سه ر ئهرکه که و کاته که ی بکه ره وه بۆیان. ئه مه ش بۆ
بیرخستنه وه ی خۆت و ئه وانیشه.

* له کاتی دواکه وتنی هه ندیک قوتابی له پیدانی ئهرکه که،
به سزای دهره نجامی دواکه وتنی له پیدانی ئهرکه که له کاتی
خۆیدا، ئاگاداریان بکه ره وه.

* ئهرکی دواتر پاده ست مه که، پیّش ئه وه ی ئهرکی یه که م
وه رنه گریته وه و سزای ئه و قوتابیانه نه ده یت که ئهرکه که له
کۆتا کاتی دیاریکراویدا پاده ست ناکه ن.

چونکه ئه م خالانه دهره فته ی پاستکردنه وه ت پیّ ده به خشن
و قوتابییه کانیش هه ست به به های ئهرکه که ده که ن.

تیییییییه کی گرنه گ: گه ر هۆکار و پیویستییه ک و ئامانجیک
له وه لامدانه وه ی پرسیاریکدا نه بیّت، ئه و هیه چ ئهرکیک به
قوتابییه کان مه ده تا سه رقاییان بکه یت، یان بۆ ئه وه ی
سه رچاوه کانی ئاماده کردنی وانه که ته و او بکه یت، چونکه
قوتابییه کان مافی خۆیا نه چیژ و خۆشی له کاته کانی
دهره وه ی قوتابخانه وهریگرن و چالاکیی تر ئه نجام بده ن.

۲۹- ئەرکی خۇش و چىژىيەخش دابنى: باشتىر واپە پىكھاتەى
خۇشپىيەكە لەگەل بەرژەوۋەندىيەكانيان و ئەو شتانەى گىرنگى
پى دەدەن بگۈنجىت، بەو شىۋەيە ئەرکی دامىتەرانە و
بەهرەمەندانە دەردەچىت نەك نەرتىنيانە .

تېبىنى دەكەيت زۆربەى كات ئەرکەكان لە ھەمان كىتېن و
ئەمەش وای لى دەكات كە دوپارەى ئەرکەكانى قوتابخانە بن
و ھەندىك جار مامۇستايىش نەيىنيۋە .

۳۰- پاستىكرىنەوۋە (سەھكردن): بۇ ئەوۋەى لە دىژىيى
ماوۋەى پاستىكرىنەوۋەى دەفتەرى قوتابىيەكان پىزگارت بىت
نووسەرەكە پىشنىيارى ئەوۋە دەكات پىۋەرى دىيارىكراو
دابىنىت كە لەگەل قوتابىيەكان لەسەرى پىك بىكەون. بۇ
ئەوۋەى ئەنجامى پاست بەخىرايى و وريايىيانە بناسنەوۋە
پىشنىيارى ئەوۋە دەكرىت ئەرکی قوتابى بەسەرسى بواردا
دابەش بىكرىت ئەوانىش: پەنج، ئەنجام و كوالىتى.

بۇ نمونە: بۇ ھەر بوارىك ۱۰ نمرە بدرىت، چونكە دەتوانىت
ئەنجامى ئەرکەكانى قوتابىيەكان خىراتر بەدەيتەوۋە. بەم
شىۋەيە ئەنجامەكان بەسەركەموكورتىيەكان و بەھىزى زۆر
ورد دابەش كراون و تىگەيشتىنى قوتابىيەكانىش خالى بەھىز
ولاوازيان لەخۇ دەگرىت. گەر تۋانىت گىشت ئەرکەكانى

قوتابییه‌کان راست بکه‌یت‌وه که پیت داون، به‌هۆی
چاودیریکردنته‌وه بۆیان قوتابییه‌کان ناچار ده‌بن پابه‌ندی
پابه‌پاندنی ئه‌رکه‌کان بن که پتیاں سپێردراوه.

٣١- کۆنترۆڵکردنی کوتاییی وانه‌که: بۆ ئه‌وه‌ی قوتابییه‌کان
له‌ وانه‌که‌دا کاردانه‌وه‌یان هه‌پیت له‌گه‌ڵدا، نووسه‌ره‌که
پیشنیار ده‌کات پیش ئه‌وه وینه‌یه‌کی وانه‌که هه‌لبواسیت که
ئه‌مانه له‌خۆ بگریت:

أ- بۆ وانه‌ی داها‌توو ئه‌مه ئه‌نجام ده‌ده‌ین.

ب - بۆچی ئه‌نجامی ده‌ده‌ین؟

له‌ژێر هه‌ردوو خاله‌که‌دا پێکهاته سه‌ره‌کییه‌کانی به‌ کورت و
پوختی و به‌ شیوه‌یه‌کی پوون و ساده‌ دابنێ. له‌ سه‌ره‌تای
وانه‌ی نوێدا دووباره‌ وینه‌که هه‌لبواسه‌ره‌وه و ده‌ست به
وانه‌که بکه.

نووسه‌ره‌که پتیی وایه ئه‌م چالاکییه‌ پله‌ت لای قوتابییه‌کان
به‌رزتر ده‌کات و چه‌ندیتی به‌به‌رنامه‌ییی تۆیان بۆ
ده‌رده‌که‌وێت و له‌به‌رپۆه‌بردنی پۆله‌که‌یشدا هاوکارییت ده‌کات
له‌پتیی پوونکردنه‌وه‌ی وانه‌که و ئاماژه‌کانی بۆ قوتابییه‌کان.

به شی چوارهم چاره سه رکردنی گیشه باوه کان

۱- هاوکاری بارودقخه تاکه که سییه کان: له وانه به باری قوتابییه ک پیوستی به هاوکاری بیّت و له کاتی سه رقالبوونت له گه لی هه ندیک ژاوه ژاو و نارپکی دروست بکات، بۆیه پیشنیار ده کریت پنگه ی چاره سه ره که به م شیوه یه ی خواره وه بیّت: قوتابییه که بیّت بۆ لات و له ته نیشته دا بوه ستیّت نه ک له به رده متدا، بۆ نه وه ی بتوانیت له هه مان کاتدا قوتابییه کان ببینیت و هاوکاریشی بکه یته. به رده وام قوتابییه کان ئاراسته بکه، بۆ نه وه ی هه ست بکه ن چاودیریان ده که یته.

۲- به ده سه ته یّانی پالپهستی: نه مه یش له پنگه ی دروستکردنی په یوه ندیی باشه له گه لّ ده وره رت له کاری په روه رده یی وه ک: "سه رپه رشتیار، به پۆه به ری خویندنگا و مامۆستایان" بۆ نه وه ی پالپهستی و هاوکاری زانیاریانه و بابه تیانه ت پیشکه ش بکه ن و به هه مان شیوه تویش پیشکه شیان بکه یته.

۳- ستراتژیی چاوی کویر: چارهسهرکردن و وهستان له کاتی ههرههسوکهوتیکی بیزارکهری قوتایی، وانهکه دوادهخات و سهزلایشیواوی دروست دهکات. بۆیه نووسهرهکه پیشنیاری نهوه دهکات که (چاوی کویر)ت هه بیئت پیی ببینیت. له گهل ههرههلهیهک که دهکریت نهوهستیت تا به پیی پیویستی ته داخل و فهرامۆشکردن بۆ بهردهوامیی وانهکه ههسهنگاندنی بۆ بکهیت. نه مه بۆ شارهزایی و کهسایهتی و پیزانینی مامۆستا که دهگهریتهوه.

له کولتوری خۆماندا نه م پهفتاره به "خۆبیئاگادهرخستن" ناوده بریت.

شاعیریش دهلیت:

"گیل سههرکردهی گهله که ی نییه، به لکو نه و که سه سههرکردهیه که خۆی بیئاگا دهردهخات."

۴- پهفتاری خراپی شاراو: هه ندیک له قوتایییهکان بهریز و په وشته رزن، به لام له هه مانکاتدا هیچ چالاکییهک و به رۆشییهک له به شداریکردنی پرۆسهی خۆینده که دا ناوینن، له بهر نه وه ئاستیان لاوازه. کاتی که سه رقالم ده بیئت به چاره سههرکردنیانه وه، نه مه هه لیک ده بیئت بۆ لاسارهکان تا گالته و یاری بکه ن. تۆش له هه مانکاتدا ناتوانیت قوتایییه

ئاست لاوازه که به جیببیلایت بۆ ئه وهی زهره ر له خوی نه دات
و قوتابییه کانی تریش له بیباکیدا چاوی لی نه که ن.

هه ر بۆیه نووسه ره که پیشنیاری تیبینیکردنت بۆ
قوتابییه که ده کات. چه ند ئامانجیکی کاتیی بۆ دیاری بکه تا
بتوانیت له هه ر ئاستیکدا به دییان به ئیت. پتویسته ئه وه
بزانیت که به ره وشت و به هیزبوون شتیکی زۆر باشه، به لام
له گه ل ئه وه شدا بوونی له قوتابخانه بۆ فیزبوونه، بۆیه
پتویسته په نجیکی زیاتر بدات له م بواره دا. له زۆریه ی کاتدا
قوتابییه که ده ست به هه ولدان و خویندن ده کات کاتیك
چاودیری به رده وامی تو ده بینیت.

هـ سه رکێشی له ناو پۆلدا: نووسه ره که پتی وایه که
پتویسته له گه ل ئه وه قوتابییه نه ی گالته به هاوه له کانیان
ده که ن به تووندی دژیان بوه ستینه وه. له سه ره تاوه به
ئاگادارکردنیان و ئاگادارکردنی به پتوه به ری قوتابخانه که،
ئینجا ده رکردنیان له ناو پۆلدا و له لایه ن ئه وه که سه ی که له
قوتابخانه که ده سه لاتداره سزا بدریت و سوود له وه که سانه
وه ربگیردریت که شاره زایییان هیه له چاره سه رکردنی
کیشه که نه گه ر له گالته پیکردن به رده وام بوون.

۶- یاسای ئالتونیی تایبەت به بیروپا؛ یاساکه بریتییه له وهی پێگه نه دهیت قوتابییه که له کاتی وانه که دا به گفتوگۆکردن کاتی وانه که به فیڕۆ بدات، له بهرئوه له سه ره تاوه پێی بلێ که له دوا ی وانه که قسه ت له گه ل بکات. یه کسه ر بگه پێوه سه ر وانه که، ئه گه ر سوور بوو، به وه په ری هێمنیی وه پێی بلێ له کاتی وانه که دا قسه له سه ر بابته که ناکه ین. زۆریه ی کات له م پواره دا له گفتوگۆکردن ده وه ستیت، به لام گه ر هه ر به رده وام بوو، ئه وا به پێی ئه و سیسته مه ی که هه یه له پۆله که ده ری بکه .

۷- چۆن مه ترسییه جیاوازه کان سوور ده خه ینه وه :

مه به سستی نووسه ره که له وشه ی "جیاواز" (ئه و بیروپا و بوارانیه که ئاره زووی گفتوگۆکردنیان ده که یه ت). بۆیه نووسه ره که ئاگادارت ده کاته وه بۆ باسی ئه و بابته تانه ی که قوتابییه کان گرنگییان پێ ده ده ن و ئاره زوویان ده که ن پاتنه کێشن تا کاتی وانه که بکوژن. گه ر باسی هه ندیکیان کرد، ئه وا داوایان لی بکه دوا ی وانه که قسه له سه ر بابته که بکه ن.

۸- جادووی سه ودا کردن: کاتی که قوتابییه کان ئه و ئه رکه ی پێت داو، قه بوولی ناکه ن، سه ودا یان له گه ل بکه (مه به سستی

نوسەرە که پیکه وتنه) به که مکردنه وهی ئەرکه که یان
که مکردنه وهی سزای ته وانه کردنی ئەرکه که، بۇ ئه وهی هیچ
سه رلیشیواوییه که دروست نه بیت. که سیک هه لبریره که به ناوی
هه موو قوتابییه کانه وه قسه بکات. ئاگادار به، له
سه وداکرنه که دا ئاسان به.

۹- گواستنه وهی قوتابییه که له شوینی خۆی: زۆر جار
گۆرینی شوینی قوتابییه که بۇ شوینیکی تر ده بیته هۆی
سه رلیشیواندن. ئه گهر قوتابییه که له شوینی هاوپۆله که یدا
ئه وهی په تکرده وه، ئه و بارودۆخه که خراپتر ده بیت.
له بهرئه وه نوسەرە که پیکایه کی گونجاو بۇ گواستنه وهی
شوینی قوتابییه که ده دۆزیته وه که پیکاکه ش ئه مه یه:

* پیش ئه وهی شوینی بگۆریت چه ند جاریک قوتابییه که
ئاگادار بکه ره وه.

* بپۆ به ره و ئه و کورسییه ی که ده ته ویت قوتابییه که ی بۇ
بگوازیته وه، کورسییه که دوور له میزه که پابکیشه، بپۆ بۇ ئه و
شوینه ی قوتابییه که تییدا دانیشتووه و ده ستت به
شیوه یه کی کراوه بۇ قوتابییه که پابکیشه (نیو مه تر له
نیوانتاند بیت) به ده سته که ی ترت ئاماژه بۇ کورسییه که ی
تر بکه و به ده نگیکی هیمن داوای گۆرینی شوینه که ی بۇ

شویینی ئه و کورسییه لی بکه . گهر داواکاریه که تی
په تکرده وه ، هه ر به هه مان شیوه داوا ی لی بکه ره وه و
له گه لیشیدا بلی ، "من ده مه ویت وانه که م ته و او بکه م ، به لام تق
پێگری ده که یت بۆیه من چاره پوانیی تقم ."

قۆربه ی کات له م دۆخه دا قوتابییه کان گوێرا په لیت ده که ن .
گهر قوتابییه که له په تکرده وه که به رده وام بوو ، بۆ ئه وه ی
کو تایی به باته که به ینیت ، پیتی بلی ، "باشه ، کاتی زیاتری
هاورپیکانت به فیرو ناده م له کو تایی وانه که تدا شتیکی ترم
له گه لندا ده بیّت . " پتویسته له سه رت سزایه کی په ره رده یی
به دیت که له گه ل باره که یدا بگونجیت ، چونکه قوتابییه کان
چاره پیتی تۆن تا بزائن چی له گه لندا ده که یت . گهر پێگرییه ک
نه بیّت بۆ ئه م کاره ی ، ئه و وا له هه ندیک قوتابی ده کات
هه مان شیواز و په فتاری ئه و ت له گه ل بکه ن .

۱۰- په کپۆشی : په کیک له یاساکانی قوتابخانه پا به ندبوونه
به په کپۆشییه وه . ئه ی چۆن مامه له له گه ل ئه و قوتابییا نه
ده که یت که سه ورین له سه ر پا به ندنه بوونیان به
په کپۆشییه وه ؟

نوسه ره که پیتی وایه ئه مه به پێگه ی ئاگادارکردنه وه ی
په که م و دواتر له کاتی خویندنت له سه ره تای وانه دا ده بیّت

كە بە ئاماژە يەككى پوونى سووك لە پابەندە بوونيان ئاگاداريان
بەكەيتەو. دواى ۱۵ خولەك تيانووسى تېبىبىيەكان دەرىكە و
بلى پېئويستە ناوى سەرپېچىكەرەكان بنووسرىت تا بە
بەرپۆتەرايەتتى قوتابخانەكە رابگەيەنن. بەم جۆرە زۆرەيان
پابەندى يەكپۆشىيەكە دەبن. ئەو كەسەى سووربوو لەسەر
سەرپېچىيەكە، بىننېرە بۆ بەرپۆتەرايەتتى قوتابخانەكە تا
سزاي دەن. لەگەل بەرپۆتەرانى قوتابخانەكەيش پىك بەكەو
گەر پابەندى ياسا و سىستەمەكە نەبىت پىگە بە ھاتنى بۆ ناو
پۇل نەدرىت.

تېبىبىنى: بۆ قوتابىيەكانى پوون بەكەرەو كە بۆچى ئەم
رېسايا نەت گرتە بەر.

ئاگادارى: خۆت نىگەرەن مەكە گەر بەرپۆتەرانى
قوتابخانەكە لەگەل قوتابىيەكان بن نەك تۆ.

ئەمەش واتاي خراپى و نەرىنى تۆ نىيە، بەلگەو كېشەكە
لە بەرپۆتەرانى قوتابخانەكە پىش قوتابىيەكە. لەبەرئەو
بەرپۆتەرايەتتىيەكە پېئويستى بە چارەسەرە، بۆيە پېئويستە
قايليان بەكەيت كە زۆر پېئويستە پابەندى ياساكان بن.

۱۱- مۇبايل: بوونى مۇبايل لەناو پۇلدا، ھۆكاريكە بۆ
سەرقالبوونى قوتابىيەكان. لەبەرئەو ئەگەر سىستەمى

قوتابخانه که مۆبایلی قه ده غه کرد بیّت، نه واه ده بیّت هه لیس بیّت
به ده رکردنی قوتابییه که و مۆبایله که ی لیّ بسه ندر بیّت. به لام
ده بیّت ناگاداری بکه یته وه که مۆبایله که له شوینتیکی
پاریژاودا ده بیّت.

۱۲- زالبوون به سه ره قوتیندا: هه ندیک له کیشه کانی ناو پۇل،
به هۆی بیژاریسی وانه که وه پرووده ده ن که بیژاری بو
قوتابییه کان دروست ده کات و له وانه یه له سه ره تایی
وانه که یش به م شتیه یه بیّت. گهر وانه کانی پیشووش به
هه مان شیواز و بیروپا بوو بیّت و ده ته ویت له م بیژارییه
پزگارت بیّت، نه مانه چه ند پیشنیاریکن بۆت:

* شوین و جووله ی قوتابییه کان بگۆره وه ک: له کۆتایی
پۆله که دا بوه سته، تاوه کوو دانیشتنه که یان بگۆن و سه یری
لای میزه که ت بکن و بانگهیشتیان بکه تا وینه یه که ببینن
بیته وه ی به رزی بکه یته وه.

* به رنامه یه کی ته له فزیونی یان کۆمپیوتەر که شتیکی خوش
و چیژیه خش دروست ده کات بو خویندکاره کان. زۆر له سه یری
مه دوی و بیکه به بابه تیک له وانه که تدا.

* دیارییه کی ناو کارتۆن بهرز بکه ره وه که بزانی چی تیدایه
ئه م دیارییه ش بۆ دیارترین و باشترین قوتابی بێت و له
کوژتایی وانه که دا پێی ببه خشه .

۱۳- پێنوسم پێ نییه: بۆ پزگار بوونت له م کێشه یه ،
نوسه ره که پێشنیارت بۆ ده کات کۆمه لێک پێنوسه هه بێت،
بۆ ئه وه ی له ده ستیشیان نه ده یت، ستيكه ريکی په نگاو په نگ
به ئینه و ناوی قوتابییه که و په نگ ی پێنوسه که ی له سه ر
بنوسه به م شێوه یه پێنوسه کانت له ده ست ناده یت.

۱۴- پێشتر ئه وه مان ئه نجام داوه: له وانه یه له کاتی
ئه نجامدانی یه کێک له چالاکییه کانت هه ندیک قوتابی به م
پرسته یه پووه پرووت ببنه وه له به رئه وه توو په مه به، به لکوو
پێیان بلی:

* راسته، به لام ئیمه ناچارین دووباره ی بکه ینه وه .
* به لێ، به لام له لایه نێکی جیاوازه وه بوو.
* له به رئه وه ی بابته که گرنگه پێویسته جه ختی له سه ر
بکه ینه وه .

* ئه مه پێداچوونه وه که بۆ وانه که .
تییینی: گه ر ئاماژێکی پرست نه بێت له ئه نجامدانی
چالاکییه که، دووباره ی مه که ره وه تا بێزار که نه بێت.

۱۵- ھەست بە خراپىي تەندروستىي قوتابىيەكەت بکە: ئەم دەستەواژەيە راستى يان درۆي قوتابىيەكە لەخۆ دەگریت. بۇ ئەوہى جياوازی لە نىوانيان بکەين و دلنیاينەوہ، بۇ ماوہى ۱۰ خولەك چاودىريى قوتابىيەكە بکە. گەر راستىت بىنى، شىواز و پىسای ياسايى بۇ گەياندىنى بە نەخۇشخانە بگرە بەر.

۱۶- باسکردنى مامۆستايەكى تر: گەر قوتابىيەك لە بەردەمتدا پەخنەى لە مامۆستايەك گرت، ئەوا پىگەى پى مەدە و بلى ئەمە پەيوەندى بە ئىمەوہ نىيە. گەر سووردوو لەسەر قسەکردنت سەبارەت بە بابەتەكە، ئەوا بە كىشەيەك دايىنى و بىگەيەنە بەرپۆه رايەتى قوتابخانەكە و لەگەلى تووند بە.

۱۷- گىرۆدەبوونى ھەرزەكارەكان: لەوانەيە ھەندىك قوتابىي ھەرزەكار بەھۆي ھەرچىيەكەوہ بىت، گىرۆدەي مامۆستاكەيان بىن. چارەسەرى ئەم بابەتە، فەرامۆشکردنىەتى. گەر ھەولى دا بابەتى نویت لەگەلدا بکاتەوہ، بىنيرە بۇ يەكەك لە مامۆستاكان. لە كاتىكدا نامەى بۇ نووسىت، ئەوا بەرپۆه رانى قوتابخانەكەى لى ئاگادار بکەرەوہ و بە بەردەوامى و بە شىوہ يەكى ئاسايى بەبى ھىچ

جياوازييهك له گەل قوتاببييه كانى تردا هەئسوکه وتى له گەلدا
بکە.

۱۸- لیدوانى بەدکارانه له شه قامدا: گەر هەندیک قوتابی
له ناو شه قامدا- له دەرەوێ قوتابخانه- لیدوانى خراپیان
به رانبه رت دا و تانه یان لى دایت، ئەوا هیچ کاردانەو هیهکی
خێرا ئەنجام مەدە، بەلکوو تا کاتی قوتابخانه دواى بخە. به
کۆبونه وەت له گەل قوتاببييه که و سەرپەرشتیاری قوتاببييه که-
دایک، باوک- به نامادەبوونی یه کێک له بهرپۆه رانی
قوتابخانه که، له سەر هەئسوکه وتى خراپى ناگادارى بکەنەو
و به پێى ئەو سزایه ی دانراوه سه بارهت بهم هەئسوکه وتەى
سزابدییت و باشتر وایه کۆبونه و هه که به لیخۆشبوونت لى
کۆتایى پى بێت، بۆ ئەوێ بارودۆخه که بۆ بارى سروشتى
خۆى بگەرێته وه.

بەشى پىنچەم دەرکردنى پاداشت و سزا

۱— سزاي دەستبە سەرکردنى دواي تەواۋوبونى دەوام:
نوسەرەكە پىيى وايە سىستەمى سزاي مانەۋە لە قوتابخانە
دواي تەواۋوبونى دەوام، گەر ھەندىك جار سوۋدى ھەبوۋىت،
ئەوا زەرەرىشى ھەيە:

* زيادبونى گرزى لەگەل قوتابىيەكەدا.

* نۆدبونى كارى نوسىنى مامۇستاكە.

* بەفپۇدانى كات لە چاۋدىرىي مامۇستا بۇ جىبە جىكردنى
سزاكە.

* كات و پەنجى زياتر بەفپۇ دەدەيت، گەر سزاكە جىبەجى
نەكەيت.

* خرابىي پەيوەندى لەگەل كەسوكارى قوتابىيەكە.

نوسەرەكە پىيى وايە پىش ئەۋەي پەنا بۇ ئەم سزايە
بەرىت، ئاگادارىيەكى پەسمى سەبارەت بە سزاكە دەرېكرىت
و ھەولبەدە ئاگادار كەردنەۋەكە لە بەردەم ھەموو قوتابىيەكاندا

بیت، ئەمەش وای لی دەکات پاشگەز ببیتەو پیتش ئەوێ
ناچاربیت لە بەجیگە یاندنی سزاگە.

۲- بەرپرسیانی سەرەکیی ئاژاوەگە بکەرە ئامانج: کاتێک
ئاژاوەیەکی گشتی لە پۆلە کەدا پوودەدات، شتێکی
نادادپەرەوانە و بێبەهایە گەر سزای هەموو پۆلەگە بدریت،
چونکە زۆر جار کە سێک دەبیت کە بەشداری ئاژاوەگە
نەکردبیت و هەیه بەشداری کردووە، لەبەرئەو پێویستە
سزای یاسایی ئەو کەسانە بدەیت ھۆکاری سەرەکی
ئاژاوەگێرانی کە بوون.

۳- پێزێندەیی سزاگان: کاتێک ژاوەژاویکی گەورە لەناو پۆلدا
دروست دەبیت، بەتوورەییەو سزای گشتی دەرمەگە،
چونکە ئەمە دەبیتە ھۆی درووستبوونی ژاوەژاوی گەورەتر،
بەلکوو بە دەنگێکی ھێمن و تووند یەک فەرمانی ئاشکرا و
گشتی بدە هەموو ھەلسوگەوتە نەخووزراوەکان و سزاگەیش
لەخۆ بگریت.

بۆ نمونە: لە ئیستا بەدواوە جوڵە ی ھەر قوتابییەک لە
شوێنی خۆی بەرپرسیاریەتی لەسەرە. گەر ھەر سەرپێچێک
کرا، ئەوا بە شیوەیەکی ئاشکرا ناوی قوتابییەگە بۆ ھەموو
پۆلەگە بنوسە ئینجا دەست بە وائەکەت بکەرەو.

۴- ستایشی قوتابیيان: ژماره يەك له مامۆستايان كاتيك ههولده دهن پۆله كه پێك بخهن، دهسته واژه ی نه رێنی به كار دههینن، نه مهش بارودۆخه كه دووژمنانه تر دهكات. خۆ نه گهر ستایشی تایبەت به پەخنەیی به كار بهێنایه، نزیكتر ده بوو له قبولكردن و كارپێكردنیان وهك نه وهی بلیت، خالد، تۆ كۆتا كهسیت كه پێشبینی دهكەم له وانه وتنه وهكەم بموه ستیئیت، چونكه تۆ هه میسه گوێگرێکی باش بۆیت.

۵- ههلبژاردنی قوتابی بۆ خهلاتهكه: مه بهست له م بیرۆکه یه دانانی خهلاتی ههفتانه یه بۆ نه و قوتابیانه ی پابه ندی رێنماییه كانن. پێویسته خهلاته كه گونجاو و سه رنجپاكێش بێت. ده توانیت هه لێك به و قوتابیانه به دهیت كه سه رپێچیه كه یان نه نجام داوه، به لام به مه رجێك خهلاته كه له ئامانجی خۆی ده رنه چیت.

۶- سزای گونجاو: ده بێت سزا له گه ل هه له كه دا گونجاو بێت، چونكه هه له ی گه وه ده بێت سزایه کی بۆ دا بنریت كه بۆی گونجاو بێت و به پێچه وانه شه وه راسته. له بهر نه وه نه م گونجانه سیسته می سزاكان له بهرپۆه بردنی پڕۆسه ی په روه رده ییدا سه ركه وتوو دهكات و دادپه روه ریش به دی دههینیت.

۷- جیاوازیکردن له نێوان قوتایی و ههلسوکه وتیدا:

نووسه ره که ئاراسته کردنی په خه به ته نها بۆ نه و قوتابیهی که هه له ی کردووه به کاریکی هه له داده نیت، به لگوو پێی وایه پتویسته په خه که باسکردنی هه ندیک لایه نی ئه رینی قوتابیه که یشی تیدا بیت. ئه مه ش بۆ نه و ه ی قوتابیه که هه لویستی به رگری له خودی خۆی نه نوینیت، به لگوو په خه که ت به په خه گرتن له هه له که ی نه ک خودی خۆی ده بینیت.

۸- پێدانی خه لاته کان: شیواز و پالپشتی به رده وام بۆ خۆت دابنی تا بتوانیت سوپاسی هه موو نه و قوتابیه به کهیت کاری باشیان نه نجام داوه، بۆ نه و ه ی بیته پالنه ریک بۆیان. ده شتوانیت هه ر له سه ره تای وانه که وه خه لاته کان پابه یه نیت تاوه کوو هه مووان هاندهیت.

۹- چێژبینین و خۆشبینین له فیدیۆ: نووسه ره که پێی وایه ده بیت قوتابیه کانت ئاسووده به کهیت و پێگه به دهیت له سنووریک دیاریکراودا چێژ و خۆشی وه ربگرن. ئه مه ش وه ک پاداشتیک بۆیان و پتویسته بابه ته که به شیوه یه کی گونجاو هه لبژیریت. با هه لبژاردنه که ت پوون و ئاشکرا و تووند بیت و دوودل مه به له و شتانه ی ئاره زووی ده که ن.

به شی شەشەم به شیوهیه کی گشتی

۱- دانانی یانهیهك دواى قوتابخانه: ئەمەش پێگەیهکی کاریگەرە لە بوونیدانانی په یوه ندییه کی به هیز له گەڵ قوتابییه کاندای و کاریگەرە له گەڵ قوتابییه لاساره کانیشتدا. بیرۆکه که بریتییه له دیاریکردنی پۆتیک بۆ دیداری قوتابییه کان له پۆتیکى دیاریکراو له دهره وهى کاتى قوتابخانه، ئەمەش هاوکاریى مامۆستا که دهکات تا ئەهه لاسوکه و ته هه لانه چاره سه ر بکات و دهرکه و تنى کاریگه رى له هه ستى قوتابییه کان به گرنگی پیدانت دروست ده بێت.

۲- مامۆستای یاریده دهر: مه به ست له مامۆستای یاریده دهر واته هه بوونی دوو مامۆستا له پۆلیکدا بۆ یهك بابەت. یه کێکیان سه ره کی بێت و ئه ویتریان یاریده دهر بێت. به شیوه یهك که هه ردوکیان ته واوکه رى یهك بن له پرۆسه ی فێرکردنی ناو پۆلدا. نازانم گه ر ئەم تاقیکردنه وه یه له لای ئێمه هه بێت یان نا وه ئەگه ر بیستبێتم له یه کێک له قوتابخانه کانی کچاندا جێبه جێیان کردبێت.

**بیرۆکه‌ی نووسەرکه له چالاکردنی پۆلی مامۆستای
یاریده‌ده‌ر پێکدێت له پێگای:**

❖ سه‌یرکردنی ستراتیژی وانه‌وتنه‌وه‌که‌ت.

❖ به‌شداریکردن له چاره‌سه‌رکردنی کێشه‌کان.

❖ ئه‌رکی نوێ ده‌به‌خشیت.

❖ ئاماده‌بوونی له‌ناو پۆلدا بۆ کۆنترۆڵکردنی لاساره‌کان.

❖ به‌شداریکردن له وانه‌وتنه‌وه‌دا بۆ گۆڕانکاریکردن له
ده‌نگدا.

٣- میوان له وانه‌که‌دا: مێنانی میوانێکی به‌هرمه‌ند یان
خاوه‌ن زانست کاریگه‌ری له‌سه‌ر قوتابییه‌کان دروست ده‌کات
به تایبته‌ ئه‌گه‌ر که‌سی هه‌مان شوێن بێت، چونکه ئه‌مه چیژ
و کاریگه‌ری بۆ ناو پۆل زیاد ده‌کات. په‌یوه‌ندیی قوتابییه‌کان
به پۆله‌که‌ زیاد ده‌کات و یارمه‌تیده‌ر ده‌بێت له سه‌رکه‌وتنی
ئه‌و بیرۆکه‌یه‌ی پلانتان بۆ داناه‌وه و له هه‌لبژاردنی پابه‌ر و
بابه‌ته‌که‌شدا هاوکار ده‌بێت.

٤- په‌یوه‌ندیکردن به به‌رپرس و سه‌رپه‌رشتیارانی
قوتابییه‌وه: ئه‌م بابته له قوتابخانه‌کاندا په‌یپه‌و ده‌کرێت.
به‌لام ئه‌وه‌ی ئه‌م په‌یوه‌ندییه سه‌رده‌خات هه‌لبژاردنی وته‌ی
گونجابه بۆ ئه‌مه و ئاستی قوتابی پوه‌ن بکه‌ره‌وه هه‌روه‌ها

ئەو شىۋازەى لە چارەسەركردنى كىشەى قوتابىدا دەتەۋىت
بە ھەمان شىۋە يارمەتيدەر دەبىت بۇ سەركەۋىتى ئەم
پەيۋەندىيە.

نمونه يەك بۇ ئەو دەستەۋازانەى پىۋىستە لەگەل
سەرپەرشتىيارانى قوتابىدا بەكارىان بېئىت ۋەك:

بەپاستى سەعید توانای باشى ھەيە و پىۋىستە ئىمە پەرە
بە تواناكانى بدەين. بۇ ئەۋەى ئاستى خوتىندى بەرز
بەكەينەۋە، ئىۋە چ شىۋازىك پىشنىار دەكەن تاۋەكوۋگەشە
بە تواناكانى بدەين و چارەسەرى ئەو ھۆكارانە بەكەين كە
پىگىرى لە گەشەى تواناكانى دەكەن.

۵- تۆماركردنى پىككەۋىتن لەگەل سەرپەرشتىيارانى قوتابى:
ئەمەش لە بابەتە گىرنگەكانە لەۋ شتانەى لەگەل
سەرپەرشتىيارى قوتابىيەكەدا لەسەرى پىك كەۋىتن. بە نوسىن
ۋ پىكەۋتەۋە ھەموۋى بنوسىرت. باشترىشە كە قوتابىيەكە
ئاگادار بىكرىتەۋە لەسەر ئەۋ شتانەى لەگەل
سەرپەرشتىيارەكەيدا لەسەرى پىك كەۋىتن.

۶- پىزىكرىنى پۇلەكە: بۇ ئەۋەى لە پىكخستىن و
كۆنترۆلكردنى پۇلەكە ۋ لە ئاسانىى جموۋجولى ناۋ پۇل
ھاۋكارت بىت ئەم خاللانەى خوارەۋە جىبەجى بەكە::

❖ قوتاببييه لاساره كان له به رانبه رتدا دابنيشن.

❖ جياگردنه وهى قوتاببييه لاساره كان و دوورخستنه وهى كورسييه كانيان له يه كتر.

❖ له نيوان ته خته كه و پىزى پيشه وهى پۇله كه مه ودايه ك به جى بهيئه.

❖ پيداويستيه كانت و كه لوپه له كانت له به رده ست و له نزيكترين شوين له لاتوه دابنى.

۷- ياسا زيرينه كان و پلانه كانى دانىشتن: له سه ره تاي سالى خويندندا پيويستيت به دابه شكردى جىگاي دانىشتنى قوتاببييه كان ده بيت كه به شيويه ك بيت خزمهت به پرؤسه ي فيركردنت بكات و ره چاوى قوتاببييه خاوهن پيداويستيه تاييه ته كانت و لاساره كانيش بكهيت. پيويسته سووربيت له سه ر دابه شكردى جىگاكانى دانىشتن و گوى له داواكارى قوتاببييه كان و سه ره رشتياريه كانيان مه گره نه گره هؤكارى قايلكه ريان نه بيت بۇ داواكانيان.

۸- ميشتنه وهى قوتاببييه كان له جىگاكانيان: نووسه ره كه پيى وايه كه به بى مؤله توه رگرتن، رىگه به قوتابى نه دهيت بجيئه دهره وهى پۇله كه، له به رئه وه پيويسته له سه رت كه سيسته ميك دابنييت كه له رىگه يه وه پيداويستيه كانى

قوتابیيان دابین بکهیت و بهبی پهیره وکردنی ئەم سیستمه و بهبی ئەم سیستمه، قوتابییه کان ناچارده بن که سه رپنچی رینماییه کان بکن.

۹- یاسای زپین بۇ گواستنه وهی جیگای کۆمه له یه ک: کاتیک ده ته ویت قوتابییه کان له هۆلیکه وه بۇ هۆلیکی تر بگوازیته وه و ژاوه ژاو و ناپیکی دروست نه بیت، پتویسته له سهرت پتیشوه خته ئەو شوینهی ده ته ویت قوتابییه کان بۆ بگوازیته وه پیک بکهیت و قوتابییه کان له شوین و کاتی گواستنه وه که ناگادار بکه یته وه. دواتر گواستنه وه یان به پیکوپیکی و له پتیشوازیلیکردنیشیاندا ئاماده به.

۱۰- ته نیا بوون له گه ل قوتابییه ک: نووسهره که سه رزه نشتکردن و پیزلینانی قوتابی که به ته نها خۆت و ئەوین، به هه له ده بینیت، تاوه کوو به مامه لهی خراپ له گه ل قوتابییه که تاوانبار نه کریت. له بهرئوه ناگاداری ئەوه به سه رزه نشت و پیزلینانت بۆی با له بهردهم ته نانهت قوتابییه کدا بیت.

۱۱- بیرخستنه وهی قوتابییه کان به هۆکاره کانی هه ل سوکه وتی باش: له هۆکاره کانی ئاسانکاری بۆ قوتابییه کان تا پابه ندی سیستم و یاساکان بن، زانینی

هۆکار و گرنکی و ئامانجی سیسته مه که یه ئەمهش له پیدانی
فهрман باشتره بێئهوهی پوونکردنه وهیان له سه ر بدهیت.

بهشی جهوتهم چۆن خۆت بهرینوه ده بهیت؟

۱- دوو خشته که: خشته ی به که م زانراوه که خشته ی وانه کانه، خشته ی دووه میش پیکهاتووه له دانانی خشته یه ک بۆ کاروباری پاستکردنه وه و چاودپیرکردن که له کاتی تردا و جگه له کاتی وانه کان نه نجامیان ده دهیت. سوودی نه م خشته یه پیکه خستنی کاره که یه بۆ نه وه ی ئاسان نه نجام بدریت تا ههستی دله پاوکی لابدات که ماموستا له کاتی که موکورتی له کردنی کاریکدا تووشی ده بیت نه شزانیت که ی ده توانیت ته واوی بکات. له خشته که شدا په چاوی نه وه بکات که پاست و دروست بیت..

۲- پیشه کییه کان: نه و کارانه ی زانیاری نۆرت هه بیت له سهریان، نه و نۆربه ی کات ناتوانیت ته واویان بکهیت، له بهر نه وه پیویسته له سهر ماموستا که به پیتی گرنگییان پیزیان بکات و دهشتوانیت به پیتی نه م پۆلینکردنی خواره وه پۆلینیان بکات:

* نۆد گرنگه بیکه م.

* پئویسته بیکه م.

* باشتره بیکه م.

به م شتویه دیاریکردنی کاره کان بۆی ئاسان ده بیئت که به کامیان ده ست پی بکات و باشتریش وایه پرسیار له خاوه نهموونه کان بکریئت سه بارهت به دروستیی پیکهسته که پیش نه وهی ده ست به کارپیکردنی بکریئت.

۳- پشوودان (ئارامبوونه وه): له وانهیه پیشه ی فیکردن خاوه نه که ی نیگه ران بکات. نه مه ش کاریگه ری له سه ر ته ندروستیی ماموستاکه دروست ده کات له توانای کار و فیکردنی له ناو قوتا بخانه دا. له بهر نه وه له وشته سه ره کییانه ی پئویسته ماموستا فیکری بیئت، فیکروونی کارامه یی و ئارامبوونه وه (پشوودان) ه. کات بۆ خودی خۆی دابنیت تا چیژ له ئارامبوونه وه وه ربگریئت و پاریزگاری لی بکات و به کاره سه ره کییه کان و له پیشینه کانی خۆی دابنیت. له و کارامه یی و ئارامبوونه وانه ی که نووسه ره که ئامۆزگاریی مامۆستایانی پی ده کات له کاتی ده وامیان و کاتیک نیگه رانی و دله پاوکییان هه بیئت به کاری بهیتن:

* له پی دهستت به توندی بگوشه و تا پینچ بژمیره، ئینجا دهستت بکهره وه. نه مه چەند جارێك دووباره بکهره وه تا ههست دهکەیت دلەپاوکیکەت نامیڤیت.

* سه رنج بخه ره سه ره هه ناسه دانت، به قوولی و هیتواشی ههوا هه لمره و ده جار به سه به م شیوه یه هه ناسه بدهیت تا ئارام ده بیته وه.

* چەند ده توانیت له پۆله که دا به پی برۆ له نیتوان وانه کاندایه له هه موو نه مانه خێردارتر و باشتر، دیاری پیغه مبه ری هه لبرژێردراوه (دروودی خوای له سه ر بیت) که بۆ نه مانی توو په یی ئامۆزگاری کردین به ده ستنوێژه لگرتن و نوێژکردن و حاله تگۆپین. به پی پۆشتن یه کیکه له و گۆرپانه ی که ده توانیت به سه ر حاله تی خۆتدا بیه ڤیڤیت.

۴- پاهیتانه وهرزشییه کان: بۆ پزگاری بوون له فشاری ده روونی پۆزانه (۱) کاتژمێر بۆ ماوه ی ۳ پۆژ له هه فته یه کدا بۆ وهرزشکردن ته رخان بکه. پشت به وهرزش و هه ولێکی تووندوتۆڵ مه به سه ته و به رده وام به له سه ر کاته که ی و له به ر هه ر هۆکارێک بیت وازی لی مه هیته.

۵- ئىۋارەت: پۇزانىڭ لە ھەفتە يەكدا بۇ خۇت دىارى بكة تا لە سروشتى كار دورور بكة ويتەۋە، چونكە ئەمە وزەت نوئ دەكاتەۋە و بە چالاكيەكى گەورەتر دەگەپپيتەۋە بۇ كار.

۶- چۇن لەسەرەتاۋە بېيتەۋە بە قوتابى؟ نووسەرەكە ئامۇزگاريت دەكات كە وانەى ئىۋارانت بخوئىنيت، بۇ ئەۋەى پۇتىن بشكىئىت و بە ھەمان شىۋە زانىارىيەكانت و پەيوەندىيەكانت نوئ بكةيتەۋە، ھەرۋەھا باۋەرپەخۇبوونىشت زىاد بكةيت و سەرکەۋتن لە زانست و زانىارىى نوئدا بەدەست بھىئىت.

۷- لە خىرايىسى دلەپاۋكى و نىگەرانىت كەم بكةرەۋە: نووسەرەكە پىيى واىە گەر خۇت لەسەر لەسەر خۇيى و ھىۋاشى و ھىمنى راپھىئىت ۋەك لە خواردن و پۇيشتندا، ئەۋا دلەپاۋكى و نىگەرانىشت لەسەر خۇ دەبىت. ئەمەش يارمەتيدەر دەبىت لە زانست و زانىارىيەخشىنت و چالاكيىت لە وانەۋتنەۋەدا.

۸- ھاۋپىكانت: لەۋانەيە ھەندى مامۇستا ھەموو كاتى بە پىشەكەى بدات و ھەندىك ھاۋپىيەتى پاستەقىنە لەدەست بدات. ئەمەش واى لى دەكات ھەست بە كەموكورتى بەرانبەر خۇى بكات. ئەمە شتىكى گونجاۋ نىيە بۇ دەروونى مامۇستا

بەلگور ھەبوونی ھەندىك ھاورپى دەرهوھى پېرۆسەى خویندن
ھاوکارى مامۇستا دەكات لە ئەنجامدانى پېشەكەى ھەروھە
ھەستى گۆشەگىرى لە کۆمەلگادا نامىنىت، چونکە ژيانى
مامۇستا ھەمووى بۇ فېرکردن و پېشەكەى نىيە و پېويستە
لەسەرى بۆنەکان بقۆزىتەوھ تا سەردانى ئەو ھاورپىيانەى
بکات.

۹- ھەمامکردن (خۆشۆردن) يکى گەرم: جەخت لەسەر ئەوھ
بکەرەوھ کە پېش خەوتن ھەمامىک بکەیت. ھەولبەدە بەئارامى
بخەویت، تا درەنگانى شەو خۆت ماندوو نەکەیت بە کارى
قوتابخانەوھ

لەبەر ئەوھى ئەمە نىگەرانت دەكات و کارىگەرى لەسەر
وانەوتنەوھ و زانىارىيەخشىنت دەكات لە بەيانىياندا.

۱۰- لیست(تیاووس) يکى بچوک بۇ ئەنجامدانى کارەکان:
تیاووسىکى بچوک بۇ خۆت دابنى. لە کۆتايى پۆژەکەدا ئەو
کارانەى کە ئەنجامت داوین و ئەو بېپارانەشى کە داوتن تيايدا
بنووسە. ھەروھە باشترینى ئەو کارانەى کە زۆر باشبوویت لە
ئەنجامدانىيان و ژوانەکانت و پلانەکانىشت بنووسە. با ئەم
تیاووسە لە بەردەستتدا بىت تا بتوانىت سوودى لى
وھربگريت.

پىرست

- ۵ بىشەكى
- ۷ بەشى يەكەم: قوتا بىيەكانت بناسە
- بەشى دووم: چۇن ئە كاتى گەردەلوولى پۇلدا پارىزگارى ئە ھىمنى
- ۱۳ (ئارام) يىت دىكەيت؟
- ۲۲ بەشى سىنەم: چۇن بابەتەكان ئە شوئىنى راستى خۇيان دەھىلىنەو؟
- ۴۱ بەشى چوارەم: چارەسەركردنى كىشە باومكان
- ۵۲ بەشى پىنچەم: دەرکردنى پاداشت و سزا
- ۵۶ بەشى شەشەم: بە شىۋەيەكى گشتى
- ۶۲ بەشى ھەوتەم: چۇن خۇت بەرئۆە دەبەيت؟

کتیبەكە لە ۱۰۰ بیروكە پیکدیت بو یارمه تیدانی
ماموستا لە به پړوه بردنی پۆله كە ی و مامه له كردن له گه
قوتابیياندا. ئه م خالانه بو حوت بهش دابهش كراون كه
ئه مانه ن:

۱- قوتابییه کانت بناسه.

۲- چۆن له به رانه ر گه رده لولوی پۆلدا پارێزگاری له
ئارامیت ده كه یت؟

۳- چۆن له ناو پۆلدا شته كان له شوینی راستی خۆياندا
بهیلینه وه؟

۴- چاره سه ركردنی كیشه باوه كان.

۵- ده ركردنی پاداشت و سزا.

۶- به شیوه یه كی گشتی: مه به ست له مه بوونی چه ند
بیروكه یه كه كه له ناو پۆلدا په یوه ندیت له گه
قوتابییه كانتدا له په یوه ندی ماموستا به
قوتابییه كه یه وه زیاتر بیت.

۷- چۆن خۆت به پړوه ببه یت؟

2500

ناوهندی سارا
بو چاپ و بلوكردنه وه

